RAMİL ƏLİYEV

AZƏRBAYCAN
ƏFSANƏ VƏ RƏVAYƏTLƏRİNİN
MOTİV GÖSTƏRİCİSİ

МОТИВНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ
ЛЕГЕНДОВ И ПРЕДАНИИ

BAKI - 2022

GİRİŞ

Azərbaycanda əfsanə və rəvayətlərin toplanılması işinə çoxdan başlanılmışdır. Bu barədə ilk faktlara qədim əlyazmalarda rast gəlinir. Lakin qədim müəlliflərin əfsanə və rəvayətlərə müraciət etməsi toplama işi xarakterində olmamış, yalnız yeri gəldikcə bəzi əfsanə və rəvayətlərdən təzkirə və cünglərdə istifadə edilmişdir. Buna baxmayaraq, həmin əfsanə və rəvayətlər ilkin materiallar kimi diqqəti cəlb edir.

Azərbaycan folklorşünaslığında əfsanə və rəvayətlərimizin toplanılmasında sistemli olmasa da, XIX əsrdə yaşamış Azərbaycan ziyalılarının əməyi böyük olmuşdur. XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq, Azərbaycanı Öyrənmə Cəmiyyətinin xətti ilə V. Xuluflunun, H.Əlizadənin, A.P. Fituninin, V.M. Sısoyevin, A. Baqrinin, H. Zeynallının, A.Sübhanverdixanovun və başqalarının əfsanə və rəvayət toplamaları daha geniş şəkil almışdı. Bu toplama prosesi 20 – 30-cu illəri əhatə etmişdir. Böyük Vətən müharibəsindən sonrakı illərdə də bu proses davam etmiş, minlərlə əfsanə və rəvayət toplanılmışdır. 90-cı illər (müstəqillik dövründən) başlayaraq, əfsanə və rəvayətlərimizin toplanılmasına daha ciddiyyətlə yanaşılmışdır. Hətta Cənubi Azərbaycanda yayılan bəzi əfsanə və rəvayətlər də toplanılaraq folklor arxivinə verilmişdir.

Əfsanə və rəvayətlər folklorun ən qədim janrlarından biridir. Əfsanə və rəvayətlərin toplanılması onların janr üzrə təsnif olunmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Əfsanə və rəvayətlərin toplanılmasının janrın xüsusiyyətlərinin öyrənilməsində olan əhəmiyyəti mövzunun bir tərəfidir. Bu işin aktuallığı daha çox bütün mətnlərin toplanılmasından sonra həmin materialların əsasını təşkil edən əfsanə və rəvayət motivlərinin növlərini, strukturunu, xüsusiyyətlərini, bir-biri arasında olan qarşılıqlı əlaqələri üzə çıxarmaqda özünü göstərir. Təxmini hesablamalarıma görə, Azərbaycan əfsanə və rəvayət mətnlərindəki motivlərin sayı 400-dən çoxdur.

Toplanan mətnlər içərisində variantlar da vardır. Variantlar isə həmin mətnlərin janr xüsusiyyətlərinin və onların motivlərinin məzmunca növlərinin genişlənməsinə gətirib çıxarır.

Azərbaycan əfsanə və rəvayətləri öz strukturuna görə başqa xalqların əfsanə və rəvayətlərindən fərqlənir. Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərini əks etdirən bu mətnlər semantikasına görə dərin məzmunludur. Bu mətnlərdə ictimai həyatımızın ən qədim qatlarına enilir, bunlar xalqın milli-mifoloji köklərini yaşadan faktları özündə əks etdirir.

Əfsanələr milli-mifoloji dəyərləri yaşadan mənbələrdən biridir. Əfsanələr öz quruluşuna görə kiçikhəcmli olsa da, məna tutumu, struktur baxımından başqa janrlardan fərqlənir. Mifologiyanın öyrənilməsində mifdən sonra mühüm yeri əfsanələr tutur. Əfsanələrin semantik strukturundan asılı olaraq onların alt qatındakı mifoloji məzmun yığcam olur, lakonik mahiyyət daşıyır. Bu lakoniklik motivin də əsas şərtidir.

Əfsanələr folklorun qədim janrlarından biridir. Əfsanə motivlərinə totem və onqon dünyagörüşünə söykənən əfsanələrdə daha çox rast gəlinir. Əfsanələrin bir çoxunda qəhrəman (qadın və ya kişi) qoyulan qadağaya əməl etməməsi səbəbindən özünün ilkin təbiətinə qayıdır. Əfsanələr belə çevrilmə prosesini nağıllardan fərqli olaraq, daha qısa yolla yerinə yetirir. Bunun üçün heç bir şərt tələb olunmur. Əgər səbəb vardırsa, nəticə də baş verməlidir.

Totemizmlə bağlı əfsanələrdə mifoloji motivlər üç qrupa bölünə bilir: Ağacla bağlı totem motivləri, bitki və heyvanla bağlı totem motivləri. Bununla bağlı olaraq əfsanə motivləri bu bölgü üzrə mətnlərdə öz təsdiqini tapır. Əfsanələrdə ağacla bağlı totemik görüşlər daha qədimdir. Belə əfsanələrdə ağacın totem kimi fəaliyyət göstərməsi mətndən aşkar olur. Bizə belə gəlir ki, ağacın totem olması sonrakı dövrlərdə davamlı olmamış, totemizmin heyvanlarla bağlı olması səbəbindən ağacların bu funksiyası pirləşmə ilə əvəz olunmuşdur. Bunu ağac pirləri ilə bağlı əfsanələrdən də görmək mümkündür.

Əfsanələrdə ağacın totemliyi ən dərin qatlarda gizlənir. Onu üzə çıxarmaq üçün ağacın ilkin mifoloji görüşlərdə oynadığı rolu təyin etmək gərəkdir. Heyvanlarla bağlı totemik görüşlərlə bağlı motivlərdə isə, əsasən, maral, ceyran, qurd və s. təsvir olunur. Yəni qəhrəmanlar müəyyən şərait nəticəsində bu heyvanlardan birinə çevrilirlər. Qəhrəmanlar hətta quşlara da çevrilə bilirlər. Totemə qayıdış əfsanələrdə məhdud saydadır, yuxarıda sadalanan heyvan və quşlardan savayı, başqa heyvana (ilana, kirpiyə) dönmə az baş verir. Bu da motivin mətndə iştirakından asılıdır. Motivin daxili strukturunda özünü göstərən inkarnasiya və reinkarnasiya prosesi totemizmlə bağlıdır.

Totem məzmunlu əfsanələrdə reinkarnasiya ilə bağlı əfsanələr motiv və mövzu cəhətdən bir-birini tamamlayır, dağ kultu, su kultu və ağac kultu ilə bağlı əfsanələrdə də daxili simvolika motivə tabe olur. Astral, yaxud kosmoqonik mənşəli əfsanələri də bir-birinə yaxın olduğu üçün bu mifoloji görüşləri motivlərə əsasən öyrənmək mümkündür.

Əfsanə motivləri mif motivlərinin əsasında yaranır. Əfsanənin yaranması mifin öz funksiyasını başa vurması ilə bağlıdır. Mif bir dünyagörüş, inanc sistemi kimi öz yerini dini və folklor dünyagörüşünə tərk edirdi. Bu iki dünyagörüş arasında da ziddiyyətlər özünü göstərirdi. Dini dünyagörüşdə irəli sürülən inanclar sistemi arxaik miflərdəki inanclar sistemi ilə üst-üstə düşmürdü. Ona görə də müəyyən sosial-psixoloji təsirlər nəticəsində mif şüuru öz funksiyasını dayandırır və öz yerini bədii şüura (əfsanəyə) verirdi. Mifdəki informasiyalar yeni bədii sistemdə artıqlıq təşkil edirdi, bu da motivin funksiyasının pozulmamasına əsaslanan müəyyən dəyişmələrə, yeni struktur formalarının yaranmasına səbəb olurdu. *Ümumiyyətlə, motivə mif və əfsanənin, rəvayətin məzmununu yaddaşda bərpa etmək üçün istifadə olunan kodlaşdırılmış informasiya da demək olar*.

Əfsanə motivi mif mətninin ümumiləşmiş hökmünü özündə əks etdirir. Əfsanə mətninin əvvəlində mifin əxlaqi və ixtiyari sonluğu bitkin bir cümlə ilə verilir. Mifin əxlaqi

sonluğu əfsanənin motivini yaradır. Bu xüsusiyyət daha çox totem əfsanələrinə xasdır. *Motiv isə bu sonluğun mifoloji səbəbini izah edir*. Məsələn, əfsanədə totemin və ya onqonun gözəl gəlin olması göstərilir, onu yad kişi görəndən sonra o, quşa çevrilməyi Allahdan xahiş edir. Deməli, belə əfsanələrdə əvvəlcə nəticə göstərilir, sonra proses nəql olunur. Lakin elə əfsanə mətnləri də vardır ki, onlarda restrukturlaşma getmir, proses davam etdiyindən belə mətnləri mif mətnlərindən ayırmaq olmur.

Mif dərketmə prosesinin qeyri-ardıcıl forması olub, obyektiv dərketmə prosesinin şüurda əks olunan mənzərəsidir. Mif yaranma prosesi başa çatandan sonra onun fantastika ilə çevrələnməsi baş verir ki, bu da tarixi reallığın fantastik dərk olunmasına kömək edir.

Daşa dönmə motivində animizm elementləri özünü göstərir. Ruhun bir bədəndən, bir formadan başqasına keçməsinə inanan əcdadlarımız daş ruhunu da ocaq ruhu kimi canlı bilmiş, yerdəyişməni (insan ölərkən burada ölüb-dirilmə, inisiasiyanın qədim forması da görünür) mümkün hesab etmişdir. Əfsanədə göstərilir ki, xanın təqibindən qaçan oğlan və qız allaha yalvarırlar ki, onları daşa və ya quşa döndərsin. Daşı əvvəl dedikləri üçün onlar daşa dönür. Motiv də bu xüsusiyyətləri özündə qısa və lakonik şəkildə əks etdirir.

Totemizm elmdə matriarxatlıq dövrü ilə əlaqələndirilir. Bu ibtidai cəmiyyətdə yaşayanlar inanırdılar ki, özlərinin və uşaqlarının ruhu müxtəlif totemlərdədir. Əgər ata öz ruhunu dirilmiş heyvanda qoruyursa, onların hər ikisi hər gün qadının və uşaqların həyatı üçün təhlükə yaradırlar, əgər uşaqların totem heyvanını ata yesə uşaqların həyatı üçün təhlükə yaranar, yaxud əksinə, atanın totem heyvanını uşaqlar yesə, onun həyatına təhlükə yaranar. Matriarxatlıq cəmiyyəti üçün xarakterik olan cəhət totemizmin daşıyıcısı olan heyvan ruhunun canlı təsəvvür olunmasıdır. Biz bunu əfsanələrdəki quş və heyvanların timsalında görürük. Belə əfsanələrdə məzmun quşa dönmə, heyvana dönmə motivləri əsasında formalaşır,

qəhrəmanlar asanlıqla totemə, onqona çevrilə bilirlər. Totemizm üçün digər xarakterik cəhət qan qohumluğudur. Qan qohumluğu isə ana xətti ilə birbaşa bağlıdır. Atanın totemi ayrı olduğu üçün o, arxa plana keçir.

Tədqiqatçıların fikrincə, antropomorfizm də totemin insana çevrilə bilməsi ilə bağlı olan məsələdir. D.E. Xaytun yazır ki, əvvəlcə allahları heyvan cildində təsəvvür edirdilər, sonra allahları insan cildində təsəvvür etmək formalaşdı.

Dünya xalqlarının folklorunda it südü ilə qidalanan qəhrəmanlar haqqında çoxlu əfsanələr yayılmışdır. Belə əfsanələr əcdad motivi ilə birbaşa bağlıdır. "Üç qız" adlı Azərbaycan mətnində də itlə bağlı görüşlərin izlərinə rast gəlirik.

Qədim mifoloji təsəvvürlərdə allahların, ilahələrin heyvana, ağaca, quşa və s. çevrilə bilməsi, ikili həyat sürə bilməsi ilk inanışlardan sayılır. Bu, totemik allahların inkişaf edərək insanlaşmasını və lazım gəldikdə əvvəlki vəziyyətinə qayıda bilməsini əks etdirir. Bu ondan irəli gəlirdi ki, totemik təsəvvürlərdə cilddəyişmə, antropomorfik təsəvvürlərin təsiri əsas rol oynayır. Antropomorfizmin təsiri ilə totem heyvan insan cildində təsəvvür olunur.

Əfsanə insanın öküzə çevrilə bilməsi motivini özündə yaşatması baxımından burada xüsusi elmi aktuallıq kəsb edir. Əfsanə öküzlə bağlı mifoloji görüşlərə söykənir. Türk-Azərbaycan mifologiyasında it, qurd, ilan, maral və başqa heyvanlarla yanaşı, öküzün də zoomorf təsəvvürlərdə xüsusi yeri vardır. Azərbaycan əfsanələrində bu heyvanlar reinkarnasiya olunmaq qabiliyyətinə malikdirlər. Bu əfsanələrdə heyvanların totem kimi fəaliyyəti yoxdur, məsləhət vermək, qəhrəmanı dardan qurtarmaq və s. xüsusiyyətlər arxa, ya da gizli plandadır. İnsan – totem əlaqəsi onların arasında baş verə bilən reinkarnasiya ilə başa çatır.

Totemə çevrilmədə motiv inisiasiya ilə sıx bağlıdır. Hərşə və Zəhra totemə çevrilənə qədər inisiasiya prosesindən keçməlidirlər. Onlar öz həyatında insan kimi ölərək totemə

çevrilib yenidən dirilirlər. D.E. Xaytun da inisiasiya prosesinin kökündə totem əcdada inamın durduğunu deyir. İnisiasiya prosesinin əsas xüsusiyyəti budur ki, metamorfoz nəticəsində insan ruhu transformasiya olunaraq heyvan bədəninə girir. Deməli, reinkarnasiyanın baş tutması motivdəki inisiasiya prosesindən birbaşa asılıdır.

Azərbaycan əfsanələrində quşa dönmənin (reinkarnasiyanın) mifdə tam əksi olan inkarnasiya prosesinə çox az rast gəlinir. Əslində inkarnasiya mifə aid prosesdir. Əfsanədə bu prosesə rast gəlinməsi mətnin mif olmaqdan çıxaraq əfsanələşməyə doğru getdiyini göstərir. Xalq təfəkküründə bu iki proses mahiyyətcə bir-birinin əksi olsa da, hər iki prosesdə quşun qadın kimi təsəvvür olunması onlara evlənmənin mümkün olduğunu mifoloji fakt kimi ortaya qoyur. Əfsanədəki proseslər quşa dönmə motivinin əsasında baş verir. Matriarxat cəmiyyətində kişinin heç bir rolu, üstünlüyü, hüququ yoxdur, əksinə, insana çevrilən göyərçin ona evlənən kişiyə diktə edir ki, onun hərəkətlərinin səbəbini soruşmasın.

İnsanın mifoloji əcdada çevrilməsi onun təbiətindəki ikilikdən xəbər verir. Yəni qəhrəmanın keçmişi döndüyü quş və ya heyvanla bilavasitə bağlı olur. İbtidai cəmiyyətin ilkin mərhələlərində insan özünü təbiətdən ayırmırdı. Demək, o, ətrafındakı heyvanları da özü ilə bir kökdən hesab edirdi. Hər hansı ruhi yaxınlıq nəticəsində özünə yaxın canlıya dönməyi mümkün sayırdı. Bu isə ancaq onun şüurunda ölümlə bağlı mistik təsəvvürlərin nəticəsində reallaşmalı idi. Ruhun bir canlıdan digərinə keçməsi isə animizm hadisəsidir. Bir həyatın sonunda ölüb yeni həyatın, özü də totem heyvanın həyatında dirilmək məkan və zaman baxımından da təbii qavranılır.

Etiolojilik bütün əfsanələrə xasdır. Bir əfsanənin içində bir neçə görüş yer alır, baş motivin açılmasına xidmət edir. Burada etiolojilik bir mövzuya aid olur. Bir də etiolojilik geniş mənada əfsanələrin bir-birini tamamlamasında, konkret motivlərin içərisindəki xüsusi fərqliliklərin olmasında özünü

göstərir. Məsələn, su motivi ağac motivi ilə bağlı olur, ağacların altından bulaq fəvvarə vurur və s.

Əfsanələrin bir çoxunun tematik arxetipini etioloji miflər təşkil edir. Bu miflərdə şeylərin yaranması haqqında məlumat verilir. Eyni motivlər əfsanələrdə də təkrar olunur. Əfsanələrdə izahedicilik funksiyasına uyğun olaraq heyvanlar, quşlar, dağ, ağac, su, bulaq və s. elementlərin necə əmələ gəlməsi izah olunur. Azərbaycan əfsanələri içərisində ən çox yayılanı dağ haqqında olan təsəvvürləri əks etdirən nümunələrdir.

Dağın insan kimi təsəvvür olunması motivində animizm və antropomorfizm bu kultun yaranmasında əsas amillərdən biridir. Dağ kultu bu inancla bağlı motivlərin yaranmasında əsas amildir.

Mifoloji şüurda dağ kultunun struktur-semantik inkişafı bu mərhələlərdən keçir. Bu mərhələlərin hər biri müstəqil inkişaf xəttinə malikdir və inkişafın yüksək pilləsində o biri mərhələyə sıçrayış baş verir. Bu mərhələləri bir-birindən ayrı təsəvvür etmək mümkün deyil.

Daşa dönmə motivi də dağa və daşa çevrilmənin analoji formasıdır və eyni mifoloji funksiyanı daşıyır. Hər üç dönmədə proses eynidir və bu prosesin əsasında kultoloji fakt dayanır. Dağ və daş eyni mənşəli kult hesab olunmalıdır. Daşa dönmədə olduğu kimi dağa çevrilmədə də geriyə qayıdış, ilkin vəziyyət halı hiss olunur. Daşa dönmə ilə daşa çevrilmə semantik cəhətdən oxşar görünə bilər. Onları ancaq hərəkətin sürəti baxımından fərqləndirmək olar. Daşa dönmədə reantropomorfizm vardır. Daşa və dağa çevrilmədə bu proses müxtəlif sürətlərdə (ani və sürəkli) izlənilir. Qeyd edək ki, reantropomorfizm ancaq dağ və daş kultu ilə bağlıdır, qəhrəmanın dağa və ya daşa çevrilə bilməsini göstərir. Reantropomorfizm reinkarnasiya ilə üst-üstə düşəndə ölüb-dirilmə daşa (dağa) dönmənin əsasında mümkün olur, başqa situasiyalarda onlar başqa-başqa xüsusiyyətlərə malik olurlar. Bir sözlə, reantropomorfizm geriyə, reinkarnasiya əcdada doğru

hərəkətdir. Bu dediklərimizi ümumi dağ mifoloji motivi üzrə izah etməyə çalışaq.

Dağın antropomorflaşdırılması əfsanələrdə kompleks mifoloji sistem təşkil edir. Buraya dağ ruhuna inam, dağın qoruyucu olması, dağın güclü olması, dağ ruhunun kişi şəklində təsəvvür olunması, dağ ruhunun qadın şəklində təsəvvür olunması, insanın dağa çevrilməsi, dağın insan kimi təsəvvür olunması, qayanın uşaq verməsi, dağın ilanla əlaqəsi və s. motivlər daxildir.

Əfsanələrdə rast gəldiyimiz bütün bu mifoloji xüsusiyyətlər eyni zamanda onun nüvəsini təşkil edən mifoloji motivlərlə bağlıdır. Bu mifoloji motivlər əfsanə mətninin dərin qatlarına nüfuz edir və əfsanənin formalaşmasında bilavasitə rol oynayır. Əfsanə motivlərinin əsas xüsusiyyəti onun mifoloji xarakter daşımasıdır. Məsələn, ilana ərə getmə motivi özündə xalqın ibtidai təfəkküründə ilana olan sitayişin izlərini yaşadır. Bu motiv özündə mifoloji gerçəkliyi daşıyır, yəni əfsanədəki ibtidai düşüncədə ilana ərə getməklə ilan toteminə qovuşmaq, beləliklə öz soykökünə yaxınlaşmaq meyli duyulur.

Azərbaycan folklorunda əfsanənin yaranması yolları da müxtəlifdir. Əgər əfsanənin ilkin mənşəyini miflər təşkil edirsə, ikinci mənbəyini ilkin rəvayətlər təşkil edir. Bu cür əfsanələrdə də diqqəti cəlb edən motivlər onların nə dərəcədə rəvayət və əfsanə motivini təşkil etməsindən asılıdır. Əfsanə motivləri ilə rəvayət motivlərini bir-birindən fərqləndirmək üçün onların daşıdığı məzmuna diqqət yetirmək lazımdır. Rəvayət motivləri daha çox ictimai məzmun daşıyır və mifoloji düşüncədə açıq şəkildə rol oynamır. Məsələn, qalalarla bağlı rəvayətləri götürək. Bu mətnlərdə əsas motiv ictimai məzmun daşıyan obraz və fərdlərin mübarizəsi, sevgisi, həyata münasibəti və s. keyfiyyətləridir.

Rəvayət mətnlərini əfsanə mətnlərindən fərqləndirən başlıca əlamət rəvayətlərdə şahidlik funksiyasının güclü olmasıdır. Rəvayətlərdə kiməsə istinad etməklə söylənilən mətnin doğru olmasına zəmin yaradılır. Tarixdən əvvəlki

dövrlərdə də rəvayətlər olmuş, onları danışan qəbilə kahinləri bu mətnlərin doğruluğuna hamını inandırmışlar. Sonradan ilk söyləyicinin unudulması nəticəsində həmin mətnlər rəvayət formasından çıxaraq əfsanələşməyə meyl etmişlər. Rast gəlinən bəzi rəvayətlərdə də bu hal müşahidə edilməkdədir. Buna görə də həmin mətnləri rəvayətdən və ya əfsanədən ayırmaq üçün onların daşıdığı daxili semantikaya, motivə diqqət yetirilməlidir.

“Göstərici”də rəvayət motivləri də çoxluq təşkil edir. Əfsanə motivləri ilə rəvayət motivlərini bir-birindən fərqləndirmək üçün onların daşıdığı məzmuna diqqət yetirmək lazımdır. Rəvayət motivləri daha çox ictimai məzmun daşıyır və mifoloji düşüncədə açıq şəkildə rol oynamır. Məsələn, qalalarla bağlı rəvayətləri götürək. Bu mətnlərdə əsas motiv ictimai məzmun daşıyan obraz və fərdlərin mübarizəsi, sevgisi, həyata münasibəti və s. xüsusiyyətlərində əks olunur.

Əfsanə və rəvayət mətnlərinin toplanılması nəticəsində onların motiv strukturunun çoxlu növləri aşkar edilmişdir. Başqa xalqların əfsanə və rəvayət mətnlərinin motiv tiplərinin sayı Azərbaycan mətnlərinin sayından xeyli dərəcədə azdır. Azərbaycan əfsanə və rəvayətlərindəki motivlərin sayının belə çoxluğu Azərbaycan mifologiyasının daha qədim çağlarla bağlı olmasını bir daha təsdiq edir. Azərbaycan mifologiya elmində yenilik sayılacaq çoxlu faktlarla bu mətnlərdə qarşılaşırıq. Tapdığımız yeni motivlər mühüm tədqiqatların aparılmasını şərtləndirir.

İşin bir yeniliyi də Azərbaycan əfsanə və rəvayət motivlərinin içərisində əcdadlarımızın riyazi düşüncəsini göstərən riyazi motivlərin düstur, tənlik və s. şərtlərinin ibtidai məntiqi təfəkkürdə bədii həlli ilə bağlıdır.

“Göstərici”də bəzi əfsanə və rəvayətlərin qısa məzmununun əvvəldə verilməsi onların variantlarının tam şəkildə kitaba daxil olunmasına, həmin geniş variantlara başqa folklor antologiyalarında, arxiv inventarlarında rast gəlinməsinə görədir.

Azərbaycan folklorşünaslığının qarşısında duran vacib məsələ bu faktları ayırd etmək, ən yararlı materialları sistemləşdirmək və onları elmi dövriyyəyə verməkdir. Bu, olduqca çətin məsələdir. Bu haqda çox danışılsa da, konkret iş görülməmiş, bütün əfsanə və rəvayət mətnləri bir yerə toplanılmamışdır.

Bu mətnlərin seçilməsində vahid bir qaydaya əməl olunmuşdur. Belə ki, əfsanə və rəvayətlərdə arxetip variantı mətnin özündə təsdiqini tapırsa, mətndə motivə rast gəlinirsə, onları topluya daxil edirik. Arxiv materiallarında o qədər mətnə rast gəlinmişdir ki, onların motiv işarəsi yoxdur. Ona görə də bu mətnləri başqa adla vermək daha münasibdir.

Tərtib etdiyimiz "Azərbaycan əfsanə və rəvayətlərinin motiv göstəricisi"ndə isə əfsanə və rəvayət mətnlərindən 345 motiv seçilmişdir. Bu da Azərbaycan mətnlərinin zənginliyini göstərir. "Göstərici"də motivlər aşağıdakı prinsiplər üzrə tərtib olunmuşdur: motivin adı, motivin kodu, motivin yeri və mətnin adı.

"Göstərici"də 134 toplama ədəbiyyatından istifadə olunmuşdur. Bu ağır işlə bağlı onu demək mümkündür ki, bu prosesə tərəfimizdən 2010-cu ildən başlanılmış, hələ ki 1858 əfsanə və rəvayət mətni (saxta, yarımçıq və variantlar olmaqla) müxtəlif mənbələrdən, o cümlədən AMEA Folklor İnstitutundakı arxivdən – 81 inventar qovluğundan seçilmişdir.

"Göstərici"dəki motivlərin içərisində elələrinə rast gəlinir ki, onlara ilk dəfə olaraq rast gəlinir. Məsələn, qəbir yoldaşı motivi, boş qəbir motivi, qurdun günəşlə bağlı olması motivi, can əvəzinə can motivi, riyazi motiv, sudan doğulma və suya qayıtma motivi, ilk insan (Ağoğlan) motivi, suyun qurdla əlaqəsi motivi, balığa dönmə motivi, ilanın uşaq başı yeməsi motivi, qurdun qiyamətə qalması motivi və s. misal göstərmək olar.

Onu da qeyd edək ki, əfsanə və rəvayət motivlərini bir-birindən fərqləndirmək üçün onların daşıdığı funksiyanı

hökmən nəzərə almaq lazımdır. Əfsanə motivləri sırf olaraq mifoloji dünyagörüşlə bağlı olur və əsil əfsanə mətnlərindəki motivlər reinkarnasiya prosesindən keçən qəhrəmanların öz əcdadlarına qovuşması arzusunu əks etdirir. Belə mətnlərin sayı azdır, 200-dən bir az artıq olar. İkinci tip əfsanələrin mətnindəki motivlərdə də qismən dönmə prosesi izlənilir. Bunlar da inisiasiya prosesindən keçərək bulağa, suya, ağaca və s. çevrilə bilirlər. Belə əfsanələr əsasən rəvayət mətnlərinin söyləyicisinin məlum olmadığı və əfsanələşməyə meyilli olması səbəbindən yaranır. Onlardakı motivlər də mifoloji səciyyə daşıyır. Bunların da sayı 300-dən artıq ola bilər. “Göstərici”də qalan mətnlər isə rəvayətləri əks etdirir. Onların motivləri ictimai funksiya daşıyır. İctimai şüurda formalaşan xalqın azadlığı, qala, məscid, məbəd, qəzavü-qədər, dərd, qiyamət, namus, yaxşılıq, yamanlıq, qaya, vətən sevgisi, ov, sınaq və s. məzmundakı motivlər konkret adlarla kodlaşaraq rəvayətlərin onların ətrafında yaranmasına səbəb olur.

Rəvayət mətnlərini əfsanə mətnlərindən fərqləndirən başlıca əlamət rəvayətlərdə şahidlik funksiyasının güclü olmasıdır. Rəvayətlərdə kiməsə istinad etməklə söylənilən mətnin doğru olmasına zəmin yaradılır. Tarixdən əvvəlki dövrlərdə də rəvayətlər olmuş, onları danışan qəbilə kahinləri bu mətnlərin doğruluğuna hamını inandırmışlar. Sonradan ilk söyləyicinin unudulması nəticəsində həmin mətnlər rəvayət formasından çıxaraq əfsanələşməyə meyil etmişdir. Rast gəlinən bəzi rəvayətlərdə də bu hal müşahidə edilməkdədir. Buna görə də həmin mətnləri rəvayətdən və ya əfsanədən ayırmaq üçün onların daşıdığı daxili semantikaya, motivə diqqət yetirilməlidir. *Motivdə izahedicilik funksiyası yoxdur, o, sadəcə olaraq arxetipdə olan mənanı alt qatda çox yığcam şəkildə özündə qoruyur*. Bu cəhətdən rəvayətlər daha xarakterikdir. Belə ki, rəvayətin motivi bu cəhətdən əfsanənin motivindən fərqlənir. Körpü motivinə fikir versək, onun alt mifoloji qatda oynadığı rolu, o dünya ilə bu dünyanı birləşdirən vasitə olduğunu görə bilərik. Belə motivli rəvayətlərin üzərini

bəzən tarixi hadisələr örtdüyündən motiv öz ilkinliyini qoruya bilmir və müasir məzmuna tabe olur.

Azərbaycan əfsanə və rəvayətlərinin toplanılması bir çox proseslərlə bağlı olmuşdur. Məsələn, toplama materialları içərisində çoxlu variantlara, bədii yaradıcılıq nümunələrinə, təsdiqini tapmayan mətnlərə, yarımçıq mətnlərə də rast gəlinmişdir.

Bu problemin aradan qaldırılması yolunda əsas məqsədimiz çap olunan və olunmayan əfsanə və rəvayət mətnlərini, onların motivlərini, sistem üzrə göstəricisini gələcək tədqiqatçıların ixtiyarına verməkdir.

“Göstərici”də hər bir motivin neçə dəfə təkrarlanması aşağıda statistik rəqəmlərlə verilmişdir. 345 motivin hamısının adlarını qeyd etmək istəmirik. Onlardan bəzilərini diqqətə çatdırırıq:

“Göstərici” folklorşünaslıqdakı boşluğu aradan qaldırmaqla yanaşı, gənc tədqiqatçıların ondan istifadə etmə imkanlarını da nəzərə almaqla tərtib olunmuşdur. Fikrimizcə, 1000-dən yuxarı əfsanə və rəvayətlər hələ xam material kimi əlimizdə deyil, ya toplanılmamış, ya da əlimiz çatmayan təzkirələrdə, cünglərdə və s. köhnə əlifba ilə yazılan mənbələrdədir. “Göstərici”nin bu yeni mətnlərlə zənginləşdirilməsi işini gələcək tədqiqatçıların öhdəsinə buraxırıq.

Pamil ƏLIYEV,
filologiya elmləri doktoru,
professor

AZƏRBAYCAN ƏFSANƏ VƏ RƏVAYƏTLƏRİNİN MOTİV GÖSTƏRİCİSİ

Sıra №	Motivin adı	Motivin kodu	Motivin yeri	Mətnin adı
1	Elçi motivi	1 595 1379 1509 1637 1764	1, 11 26 112 118 123 128	Oğlan daşı - qız daşı; Adsız; Elçi dağı; Adsız; Xan qızını kimə verər; Bir el adəti
2	Sınaq motivi	2 150 157 161 162 213 586 621 644 668 917 968 969 1035 1036 1077 1142 1202 1217 1385 1390 1477 1513	1, 11 1, 57 1, 169- 170 1, 164- 165 1, 170 - 172 1, 245 23, 22 32 38 41 52, 32-33 63 63 72 73 79 74 102 104 112 112 116 118	Qanlı daş; Dərbənd qalası; Qızıl körpü; Qız qalası; Qız qalası; Qızlar yurdu; Özgəyə quyu qazma, özün düşərsən! Qonaqlıq; Qal dəmirçilərin arasında; Gəlinboğan; Acgöz kişi; Sənin kimi alim olmaqdansa; Anası gəzən ağacı balası budaq-budaq gəzər; Üç bacı; Adsız;

		1546 1623 1686 1704 1709 1719 1814	121 123 126 126 126 126 130	Şahın sınağı; Adsız; Adsız; gəlinin ayağı, çobanın dayağı; Məndə nə gördün gəlməgin; Cəmşid sultan dərviş libasında; Kişiliyini yoxlayırdım; Yusif; Adsız; Molla Cuma və Aşıq Ələsgər; Həzrət Əlinin borcu; Loğmanın şagirdi; Hələ nəzəri üstümdədi; Allahın Əyyub peyğəmbəri sınağa çəkməsi; Yandım Xanəli

3	Daşa dönmə motivi	3 4 9 15 20 21 23 24 32 33 37 47 129 177 219 222 226 234 260 265 270 283 286 297 298 299 304 311 319 320 323 328 333 381 412	1, 12 1, 13 1, 16-17 1, 14 1, 24-25 1, 25-26 1, 26 1, 27 1, 33-34 1, 33-34 1, 38 1, 45 1, 131-132 1, 196-197 1, 20 1, 265 1, 268-269 2, 100 2, 125-127 3, 48 3, 114 3, 152 4, 66 5, 85 5, 86 5, 86 5, 93-99 5, 112-114 6, 149-150 6, 150 6, 163 6, 185 7, 30 11, 165 11, 228-229	Gəlin daşı; Daş gəlin; Gəlin qaya; Gəlin qayası; Oğlan-qız daşı; Daş pəhləvan; Daş qız; Çoban və daşa dönən sürü; Ana Ağrıdağı, bala Ağrıdağı; Yesxırman daşı; Beşikli daş; Adsız; Gülqdəmin əfsanəsi; Fərhadın əjdaha ilə vuruşu; Çoban və qoyun sürüsü; Camış daşı əfsanəsi; Qoyun dağı; Pəri enmiyən dağ; Ana daşı; Daş əjdaha; Fəxri nənə; Molla qayası; Qoç daş; Gəlin qayası; Piri baba; Gəlin qaya; Sona bulağı; Kəmənd qaya;

		458	15, 47	Qatar qaya;
		459	15, 48	Darxan qarı;
		499	16, 74	Daş çoban;
		502	16, 76-77	Daşa dönmüş
		506	16, 82-83	çobannan
		515	18, 199-200	sürüsü; Daş;
		666	41	Əjdaha daşı;
		669	42	Məngələn ata;
		686	44	Qırxqız;
		696	45	Oğlanqala-
		718	14, 209	Qızqala; İki
		741	8, 64	dağ; Gəlin
		748	8, 71-72	qayası;
		749	8, 73-74	İlanqaya
		750	8, 75	əfsanəsi;
		753	8, 77-78	Molla qayası;
		760	8, 102	Həzrət baba;
		762	8, 108	Çobandaş
		793	48	əfsanəsi;
		848	51, 45-46	Adsız;
		860	51, 61	Dikdaş; Xıdır
		868	51, 75-76	Zində; Atlar;
		872	51, 80	Fərhadın
		873	51, 81	əjdaha ilə
		887	50, 297	vuruşu;
		901	52, 24	Axundlar; Qız
		989	65	bulağı;
		1152	89	Hacıbaba
		1306	110, 184	bulağı; Daş
		1310	101	dəvə;
		1318	101	Dəyirmançı
		1319	101	bulağı; Şəlalə
		1329	101	əfsanəsi;
		1330	101	Gəlin qaya;
		1368	112	Oğlanqala-

		1371 1376 1397 1448 1571 1573 1574 1575 1577 1599 1604 1736	112 112 113 113 122, 74-76 122, 77 122, 77-78 122, 78 122, 81 122,103-105 123 127	Qızqala; Gəlin qayası; Oğlan-qız dağı; Daşqız; Molla qayası; Çobandaş əfsanəsi; Adsız; Xızr-Zində, yaxud Beşbarmaq dağı; Qız-oğlan dağı; Adsız; Adsız; Gəlin qayası; Gəlin qaya; Keçiqıran; Daş çoban; Qatar qaya; Oğlan-qız dağı; Qara daş; Adsız
4	Qılınc motivi	5 632	1, 13 34	Qılınc və qaya Paslı qılınc
5	Məhəbbət motivi	6 7 11 13 19 20 25 30 34 38 39 41	1, 14 1, 15 1, 18 1, 19 1, 23-24 1, 24-25 1, 27-28 1, 32 1, 35-36 1, 38-39 1, 39 1, 40-41	Yaslı qaya; Laçın qayası; Qanlı qaya; Göyəzəndə qızıl piyalə; Kar daş; Oğlan-qız daşı; Soltanbud; Siyahzənən; Yanardağ; İncəbel; Ocaq

		53	1, 51-52	dağı, Nəğməli
		54	1. 52-53	bulaq;
		56	1, 54-55	Kürsəngi dağı;
		58	1, 55-56	Qızbənövşə
		59	1, 56-57	bulağı;
		61	1, 57-58	Pərvanə gölü;
		64	1, 60-61	Qız gölü; Qızıl
		67	1, 63-64	məcməyi
		70	1, 65-66	əfsanəsi;
		73	1, 71	Dəniz və
		74	1, 71-73	qağayı; Ağ
		75	1, 73	dəvə gölü;
		76	1, 74-75	Qanlı çay;
		77	1, 75-76	Fatma axan
		78	1, 76-77	çay;
		79	1, 77	Gəlinbarmağı;
		80	1, 78-79	Qızılgül
		81	1, 79	əfsanəsi;
		82	1, 79-80	Bənövşə
		83	1, 80	əfsanəsi; Şehli
		84	1, 81	güllər içində;
		85	1, 81-82	Lalə əfsanəsi;
		88	1, 85-86	Ağgül və
		91	1, 88-89	Bülbül;
		99	1, 97-99	Şeşənbülbül
		100	1, 99-100	çiçəyi;
		101	1, 100	Bənövşə
		103	1, 102	əfsanəsi;
		152	1, 158-159	Köksü qaralan
		153	1, 160	lalə; Səməndər
		156	1, 163	əfsanəsi;
		158	1, 166	Çobanyastığı
		159	1, 166-167	çiçəyi;
		160	1, 168-169	Qızboyu
		162	1, 170-172	çiçəyi; Lalədə

		163 164 165 167 171 172 173 174 175 176 177 178 197 198 199 201 202 203 204 206 208 209 211 212 221 223 224 240 250 271 272 276 282 326 423	1, 172-173 1, 177-179 1, 179 1, 180-181 1, 190 1, 191 1, 192-193 1, 193-194 1. 194-195 1, 195-196 1, 196-197 1, 197-198 1, 222 1, 223 1, 223-224 1, 226-228 1, 228-229 1, 230-232 1, 233 1, 235-236 1, 239-240 1, 240-241 1, 242-243 1, 243-244 1, 261-262 1, 266 1, 266-267 2, 105-106 2, 118-119 3, 114-121 3, 121-123 3, 125-128 3, 150-152 6, 177-179 11, 240	qara xal; Yeddi il solmaz çiçək; Bülbül və Gül; Bülbül niyə görmür; Xarı bülbül; Qaranquş əfsanəsi; Sarı bülbül əfsanəsi; Qanlı qala; Öncəqala əfsanəsi; Qarı körpüsü; Qız qalası; Qız qala; Qız qala - namərd qala; Qız qalası; Qız qalası; Çay qızı; İntiqam; Sara, Arpaçay və Əjdaha; Xan yurdu; Şirin qala; Şirin bulaq; Fərhadın səsi; Fərhad və Şirin əfsanəsi; Nəğməkar Fərhad; Fərhadın əjdaha ilə vuruşu; Sən Şirini ərdə bil; Pərvanə

		442	15, 29	əfsanəsi;
		443	15, 29-30	Ağlayan
		449	15, 34-35	söyüd; Səhra
		466	15, 54	əfsanəsi;
		469	15, 60-62	Başıkəsik gün-
		476	15, 27	bəzlər; Eşq
		499	16, 74	abdal;
		505	16, 81-82	Şıxdursun;
		570	22	Xatun çiçəyin
		614	28	tərlanı; Ovçu
		615	28 22	Ayaz; Kiçik
		645	38	xanım və
		667	41	çoban; Nakam
		721	14, 211-212	məhəbbət;
		743	8, 65	Sehrlənmiş
		744	8, 66	qız; Sehrli
		755	8, 81-82	çubuq;
		756	8, 82	Maralın göz
		793	48	yaşı;
		797	48	Qızla qarının
		812	49	məhəbbəti
		849	51, 47-48	Qızıl təpə
		855	51, 52-53	Mıxır təpə;
		856	51, 54-55	Səhənguçan
		857	51, 56-58	təpə; Lalə,
		858	51, 58	Lalaxaş;
		860	51, 62	Səfərin batığı;
		868	51, 75-76	Qanıq çayı;
		871	51, 78-79	Gül və Bülbül;
		874	51, 82	Nohur gölü;
		880	51, 43-44	Kiçik xanımla
		909	52, 28	çoban; Qoşa
		927	54, 328-329	bulaq; Qız
		1028	71	qalası;
		1031	71	Günəşlə Ay;

		1039 1098 1110 1124 1146 1312 1347 1355 1397 1403 1414 1423 1429 1453 1456 1472 1473 1576 1584 1607 1610 1728 1739 1842 1843 1844	64 69 63 71 86 101 112 112 112 113 113 113 113 113 113 77 78 122, 78-80 122, 86 123 123 126 127 128 128 128	Həzrət Süleymanla Bilqeyis; Səməndər; Siyəzən; Oxçuoğlu; Adsız; Oğlanqala - Qızqala; Oğlan-qız məqbərəsi; Limon və çay əfsanəsi; Adsız; Adsız; Diləh; Axtamar; Dəli dağ; Məhəbbətin gücü; Fit dağı; Adsız; Şəlalə əfsanəsi; Halə əfsanəsi; Xarı bülbül; Gülüstan; Apardı sellər Saranı; Asnı bulağı əfsanəsi; Sara, Arpaçay və əjdaha; Çay qızı; Fərhadın əjdaha ilə vuruşu; Oğlanqala - Qızqala;

				Oğlan - qız məqbərəsi; Fərhad evi; Çobançatda-dan dağı; Xətai; Bəlkə qayındım dağı; Palanduzla şah; Adsız; Qaçaq Kərimlə gürcü qızı; İsmət dağı əfsanəsi; Bəlkə qayıtdım; Asnı piri; Sürəyya dərəsi; Qızılgül və Bülbül əfsanəsi; Çobanyastığı çiçəyi; Adsız; Ay və Gün əfsanəsi; Pəri bulağı; Lalə (lalaxaş); Qanıq çayı; Gül və Bülbül; Muğan şəhəri; Ayla Günəşin macərası; Siyah zənən;

				Şah dağı; Qızbənövşə bulağı
6	Qaya motivi	6 7 17 139 140 145 192 193 207 287	1, 14 1, 15 1, 23 1, 144-145 1, 145 1, 153 1, 213-214 1, 215-216 1, 236-237 4, 66-67 22	Yaslı qaya; Laçın qayası; Zəncirli qaya; İldırım qılınc; Nəqşi-Nigar; Sumu qalası; Çənlibel; Eyvaz qayası; Nəbinin Ərzə qayası; Aydaş əfsanəsi; Qarı qayası; Qızılqaya əfsanəsi
7	Xilaskar motivi	2 8 27 138 260 480 501 869 126 146 425 761 1116 1178 1560	1, 11 1, 16 1,29-30 1,143-144 2,125-127 16,75 1,12 51, 76 1, 128-129 1, 53 11, 242-243 8, 106 63 99 122, 32-33	Qanlı daş; Gəlin atılan qaya; Qaraçənli və Dəlidağ; Naltökən; Pəri enmiyən dağ; Qanlı daş; Qırxlar; Qırxlar; Qızıl beşik; Gülüstan qalası; Maral səxavəti; Adsız qəhrəman; Harun ər-Rəşid

				haqqında rəvayətlərdən; Sonrasını Allah saxlasın; Adsız
8	Qardaş motivi	12 1731	1, 18-19 126	Təklə igidləri; Xırmandalı
9	Vətən sevgisi motivi	12 40 215	1, 18-19 1, 40 1, 246-250	Təklə igidləri; Xanımtala əfsanəsi; Muğan qızı
10	Su motivi	13 26 49 55 61 62 63 65 66 68 69 72 136 140 164 165 173 229 250 278 281 285 296	1, 19-20 1, 28-29 1, 49 1, 53-54 1, 57 1, 58 1, 59-60 1, 62 1, 62-63 1, 64-65 1, 65 1, 67-68 1, 140-141 1, 145 1, 177-179 1, 179 1, 192-193 2, 97 2, 118-119 3, 129 3, 133-134 3, 156 5, 82-83	Göyəzəndə qızıl piyalə; Dəyirman bulağı; Dəniz və qağayı; Damcılı bulaq; Qara at bulağı; Göyçə gölü; Göygöl, Murana gölü; Qırxqız gölü və Şahbulaq; Mincivan bulağı və Tərtər çayı; Çirgiz çayı; Həmzə bulağı; Mahpeykər əfsanəsi; Nəqşi-Nigar; Çay qızı; İntiqam; Şirin

		299 301 311 314 329 341 378 382 399 422 427 467 471 483 500 552 580 663 741 743 745 759 762 1074 1332 1333 1336 1137 1436 1454 1725	5, 86 5, 88 5, 112-114 6, 143-145 6, 185-187 7, 77-78 11, 10 11, 166 11, 195 11, 240 11, 246 15, 55-56 15, 69 16, 74-75 1, 20 17, 75 22 39 8, 64 8, 65 8, 66-67 8, 93-94 8, 108 8, 108 101 101 101 101 113 113 126	bulaq; Sudur-budur; Səfərin batığı; Soyuqbulaq; Şirin bulaq; Dəyirman dağı; Xançobanla Sara; Piri baba; Şalfiruz baba; Sona bulağı; Göyçə gölü; Qiblə bulağı; Ayğır gölü, Toxmaxan gölü; Adsız; Dambatan; Daşdəmir əfəndi; Oğlan bulaq, qız bulaq; Kərim baba haqqında rəvayət; Araz çayı; Nuh peyğəmbər; Göyəzəndə qızıl piyalə; Qanlı göl; XXI mətn; Ağdamda Əli bulağı və narrıx meşəsi necə yarandı?; Peyğəmbər;

				Xıdır Zində; Dəli dağ; Maral gölü; Sumqayıt; Dəyirmançı bulağı; Apardı sellər Saranı; Apardı sellər Saranı; Şahbuz; Sirab; Diridağ; Qanlı göl; Qızılağac
11	Namus motivi	14 15 148 227 254 260 295 298 324 330 611 662 749 754 758 1278 1322 1323 1402 1424 1579 1592 1599	1, 14 1, 20-21 1, 155 2, 96 2, 122 2, 125-127 5, 81-82 5, 86 6, 163 6, 188-194 28 39 8, 73-74 8, 78-79 8, 92-93 109 101 101 113 113 122, 82 122, 99-100 122,103-105	Gəlin qayası; Saçlı qaya; Dərbənd qalası; Gəlin qaya; Namus; Pəri enmiyən dağ; Qanlı körpü; Gəlin qayası; Nəhlətdəmə; Gəlin qaya; Qız qalası; İftixar ana; Axundlar; Qara göl; Namussuz oğuldansa...; Adsız; Gəlindaş; İsmət qaya əfsanəsi; Gəlindaş; Gəlin qayası;

		1645 1777	123 128	Nəhlətdəmə; Xalxallı bulaq; kişi kişinin papağını başından götürməz; Qadın qeyrəti
12	Çirkinlik motivi	16	1, 22	Gəlin qayıdan qaya
13	Daş motivi	22 188 189 191 217 219 366 374 404 426 440 726 763 766 801 1176 1217 1260 1343 1432 1437 1679	1, 26 1, 212 1, 212 1, 213 1,251-252 1, 20 9, 111 10, 36-38 11, 211 11, 244-245 13, 100 14, 221 8, 108-109 21, 348 49 98 104 106 101 113 113 124	Oğlan-qız daşı; Koroğlu daşı; Nal daşı; Koroğlunun qılınc daşı; Ölməzlik dərmanı; Nəhlətdəmə; Yesxırman; Zülmət daşı; Qədimin daşı; Yaş kəsənin, baş kəsənin, daş kəsənin kisbi artmaz; Beşik daşı; Qızla çobanın məhəbbəti; Deşikli daş; Keçid daşı; İnanc; Şələçi; Gəlinin ayağı, çobanın dayağı; Bəxt; Əflatun və

				çoban; Ana daş; Koroğlunun nal daşı; Qaradaş
14	Antropomorfik motiv	29 31 32 232 233 235 305 380 427 446 482 483 485 502 627	1, 31-32 1, 33 1, 33-34 2, 99 2, 99-100 2, 100-102 5, 104-105 11, 11 11, 246 15,33-34 1, 38 1, 20 1, 33 16, 76-77 34	Ağrı dağı; Ana Ağrı dağı, Bala Ağrı dağı; Ağbaba, Aldıbaba, Kaloğlan; Ağbaba, Sarı baba, Hacıxəlil baba, Pir Sultan; Qış-bahar; Kəpəz, Alvız, Murov, Qoşqar; Adsız; Kərim baba haqqında rəvayət; Dağların ayrılığı; Qoşa qardaş dağı; Göyəzəndə qızıl piyalə; Ağrı dağı; İki dağ; Qoşqar və Kəpəz dağı

15	Dağa dönmə motivi	31 36 38 39 253 262 339 477 484 502 626 870 873 1324 1591	1, 33 1, 37-38 1, 38-39 1, 39 2, 120-122 2, 127-128 7, 75-76 15, 27 1, 39 16, 76-77 34 51, 77-78 51, 81 101 122, 98-99	Ağrı dağı; Qoşa qardaş dağı; İncəbel; Ocaq dağı; Baldırqanlı; Yeddi qardaş dağı; Adsız; Qazançı şiştəpə; İncəbel; İki dağ; Qoşqar; İki dağ; Oğlan-qız dağı; Yeddi qardaş dağı; Baldırqanlı
16	Ov motivi	35 76 205 206 739 964 1050 1117 1644	1, 37 1, 74-75 1, 234-235 1, 235-236 8, 62-63 63 64 63 123	Keyti dağı; Sehrli güllər içində; Tərlan vurulan; Ovçu Ayaz; Şirvan-Muğan əfsanəsi; Gərək ki, saqqalı tərpənirdi; Adsız; Çanaq öz başında çatladı; Tiflis həkimi Monse və Samux qaçaqları
17	Qarğış motivi	32 182 687	1, 33-34 1, 202-203 44	Ana Ağrı dağı, bala Ağrı dağı Ustanın

		725 741 742 746 767 777 887 892 1473	14, 221 8, 64 8, 64 8, 67 21, 348 21, 352 50, 97 52, 19 78	qarğışı Dişlərin yaranması Seyid Alı Xəlifənin yanıx yürüyü haqqı Xıdır Zində Sağalmazsan, inşallah; Yengə yanan; “Dəvə daş” əfsanəsi, Adsız; Daş qız; Üç qardaş; Ay və Gün əfsanəsi
18	Maral motivi	35 60 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 185 220 425 1369 1370 1438	1, 37 1, 57 1, 121-122 1, 122-124 1, 124-126 1, 126-128 1, 128-129 1, 129-130 1, 130-131 1, 131-132 1. 132-133 1, 188-189 1, 205-206 1, 261 11,242-243 112 112 113	Keyti dağı; Qanlı gölün maralları; Maralın göz yaşları; Hərşənin maralları; Maral qayası; Ana maral; Qızıl beşik; Maralyan; Maral qayası; Gülqədəmin əfsanəsi; Maral sağına gəlir; Maral sədaqəti; Acınohur;

		1729 1753 1754 1781	126 128 128 128	Maral səxavəti; Qaşqa Sərdar; Maral dağı; Maral qayası; Maral bulağı; Qanlı göl əfsanəsi; Qara nər; Qara nər ocağı; Maraluçan
19	Buta motivi	42 72 276 637 763	1, 41-42 1, 67-68 3, 125-128 35 8, 108-109	Şah dağı; Həmzə bulağı; Nohur gölü; Məhəmmədə buta verilməsi; Deşikli daş
20	Əjdaha motivi	43 167 173 177 209 281 289 334 370 371 375 461 468 494 860 862 1292 1342	1, 42-43 1, 181-182 1, 192-193 1, 196-197 7, 30-31 3, 133-134 1, 241-242 10, 25 10, 26 15, 31 10, 56 16, 69 15, 58-59 16, 39 51, 61 51, 67 110, 36-37 101	Ləlvar dağı; Sara, Arpaçay və əjdaha; Şirin bulaq; Fərhadın əjdaha ilə vuruşu; Nakam məhəbbət; Şirin bulaq; Əjdahaynan oğlan; Əjdaha; Adsız; Ləlvar dağı; Əjdaha qayası Sumqayıtla Ceyranbatan;

		1401	113	Fərhadın əjdaha ilə vuruşu; Cincili bulaq; Ağsaqqal hikməti; Adsız; Əjdəkan
21	Qısırlıq motivi	44 1023	1, 43 69	Qısır dağ; Gülalı
22	Çevrilmə motivi	45 74 78 79 83 85 86 88 117 140 197 210 217 218 235 236 237 238 239 241 242 243 244 246 248	1, 43-44 1, 71-73 1, 76-77 1, 77 1, 80 1, 81-82 1, 82 1, 85-86 1, 116-117 1, 145 1, 222 1, 141-142 1, 251-252 1, 252-253 2, 100-102 2, 101 2, 103 2, 104 2, 105 2,106 2, 107 2,108 2, 108-109 2,112 2, 119-120	Abduləsər dağı; Qızılgül əfsanəsi; Lalə əfsanəsi; Qızboyu çiçəyi; Köksü qaralan lalə; Yeddi il solmaz çiçək; Nəqşi-Nigar; Səməndər əfsanəsi; Bağrı qara lalə; Qız və ilan; Qış-bahar; Böyük çillə, kiçik çillə; Pərvanə əfsanəsi; Bələk daşı; Lələ əfsanəsi; Yasəmən əfsanəsi; Gicitkan; Danaqıran; Arpayla

		252	2, 113-115	Buğda;
		258	2, 124	Tısbağa
		261	2, 127	əfsanəsi; Kor
		267	3, 49	bulaq; Lalə;
		300	5, 87-88	Xəncərli;
		331	6, 194-199	Yemlik; Qış-
		332	6, 199-200	bahar; Halə
		336	7, 32	əfsanəsi;
		346	7, 95-97	Şabalıd;
		354	9, 32-33	Abduləsər
		363	9, 105	dağı; Od ilə
		377	10, 57	pərvanə;
		395	11, 193	Cısqana; İlan
		412	11, 228-229	oğlan;
		455	15, 38	Qadınlar
		472	15, 70	haqqında
		489	1, 115-116	əfsanə; Xəzinə
		490	1, 108	qaya;
		491	1, 115-116	Süleyman
		492	16, 66	peyğəmbərlə
		498	16, 72	bayquş; Nuh
		501	16, 75	peyğəmbər;
		503	16, 75	İlan; Nərgiz
		507	16, 86	təpəsi; Əjdaha
		510	16, 91	daşı; İlan
		512	16, 93	məhəbbəti;
		563	19,64-65	Qızıl, Gümüş,
		569	22	Mis;
		571	22	Abduləsər
		603	24	dağı; Yalqız
		640	37	ağac; Nuh
		661	39	peyğəmbər;
		671	43	Daş uşaq;
		676	43	Ağbulaq;
		715	14, 207	Çömçəxatun;

		739 750 751 797 836 867 869 875 903 1150 1309 1361 1363 1395 1431 1581 1582 1583 1585 1586 1587 1588 1589 1597 1600 1601 1610 1679	8, 62-63 8, 75 8, 76 48 49 51, 75 51, 76 51, 83 52, 25 88 101 112 112 113 113 122, 83-84 122, 84-85 122, 85-86 122, 87 122, 87-88 122, 88 122, 88-89 122, 89-90 122, 102 122,105-106 122, 106 123 124	Ağlayan söyüd; Çörək; Kirpi əfsanəsi; Adsız; Keçələ barmaq; Cısqana; Qızıla dönmüş arvad;Şirvan-Muğan; Adsız; Qırxlar; Qız bulağı; Mələk bulağı; Bənövşə əfsanəsi; Yalqız ağac; Çömçəxatun; Yalqız ağac əfsanəsi; Adsız; Qara Sofu; Qızıla dönmüş arvad; Su pərisi; Adsız; Hərşənin küllüyü; Böyük çillə və kiçik çillə; Nə atam var, nə anam, yaranmışam daşdan mən; Adsız; Qırxlar; Qızılgüllə Bülbül; Qızılgül və

				Bülbül; Yasəmən; Gülxətmi; Danaqıran; Gicitkən; Kirpi əfsanəsi; Arpa və Buğda; Yemlik; Gül və Bülbül; Qaradaş
23	Dünya motivi	48 290 346	1, 47 5, 68-69 7, 95-97	Adsız; Həzrət Süleymanın üzüyü; Süleyman peyğəmbərlə bayquş
24	Qarı motivi	48 290 346 373 385 407 464 490 492 734 761 804 911 969 975 1075 1083	1, 47 5, 68-69 7, 95-97 10, 34-35 11, 178 15, 53 1, 108 16, 66 11, 213 8, 56 8, 106 49 52, 29 63 63 79 79	Adsız; Həzrət Süleymanın üzüyü; Süleyman peyğəmbərlə bayquş; Nuhun gəmisi; Qarın qardaşdan qabağadı; Əsil həqiqət; Qarı körpüsü; İlan oğlan; Xəzinə qaya; Nuh peyğəmbərlə bağlı əfsanə; Qarı hiyləsi,

		1109 1157 1356 1693	73 91 112 126	gəlin kələyi; İki qarı; Adsız qəhrəman; Anası gəzən ağacı balası budaq-budaq gəzər; Dərdli qarı; Qarının şikayətinə cavab: Balabançı hərlənən kimi; Adsız; Ovçu oğlu; Adsız; Qarı əhvalatı
25	Ovçu Pirim motivi	50 194 1157	1, 49-50 1, 216-217 91	Oğlan bulaq, qız bulaq; Dolaşaların söhbəti; Ovçu oğlu
26	Bulaq motivi	50 51 52 71 173 225 234 250 255 256 257 289 326 430 494	1, 49-50 1, 50 1, 50 1, 66 1, 192-193 1, 267-268 2, 100 2, 118-119 2, 122 2, 123 2, 124 5, 68 6, 177-178 12, 73 16, 69	Oğlan bulaq, qız bulaq; Qırx bulaq əfsanəsi; Qırx qız bulağı; Dambatan bulağı; Şirin bulaq; Çinar tala; Qoyun dağı; Səfərin batığı; Ayranlı bulaq; Qoşa bulaq; Üç bulaq; Qara inək zağası;

		504 580 697 750 751 753 783 854 855 862 898 908 910 1313 1314 1335 1366 1367 1378 1401 1406 1423 143014 38 1569 1593 1594 1595 1596 1726 1791 1792 1793 1794 1795	16, 80-81 22 45 8, 75 8, 76 8, 77-78 47,392-393 51, 51 51, 52-53 51, 67 52, 23 52, 27-28 52, 28-29 101 101 101 112 112 112 113 113 113 113 113 122, 71-73 122, 100 122, 101 122, 101 122, 102 126 129 129 129 129 129	Qoşa bulaq; Qızdırma bulağı; Cincili bulaq; Yeddi bulaq; Ağdamda Əli bulağı və narrıx meşəsi necə yarandı? Adsız; Qız bulağı; Mələk bulağı; Hacıbaba bulağı; Şeyx və qardaşı; Ağoğlan bulağı; Asnı bulağı əfsanəsi; Cincili bulaq; Eyğir piri; Novruz bulağı; Şıx Zamin bağı; Qızlar bulağı; Qızlar bulağı; Yatmış gözəl; Cənnət bulağı; Cənnət bulağı; Gəlin gölü; Əjdəkan; Süd məscidi; Adsız; Qızlar bulağı; Maral bulağı; Göyçə gölü; Ayranlı

		1796 1797 1798 1799 1813	129 129 129 129 130	bulaq; Kor bulaq; Qoşa bulaq; Üç bulaq; Əli bulağı; Nöyül bulağı; Ceyran Məcidin bulağı; Qaçaq Abbasın bulağı; calğalı bulaq; Saxsı bulaq; Qara bulaq; Qaratoyuq bulaq; Alıxanlı bulağı; Bozu bulağı
27	Sudan doğulma və suya qayıtma motivi	57 64 164 165 166 167 296 500 508 1332 1333 1756	1, 55 1, 60-61 1, 177-179 1, 179 1, 179-180 1, 181-182 5, 82-83 16, 74-75 16, 87 101 101 128	Qanlı göl Ağ dəvə gölü Çay qızı İntiqam Apardı sellər Sarayı; Sara, Arpaçay və əjdaha; Qanlı göl; Arpaçay gözəli; Apardı sellər Saranı; Apardı sellər Saranı; Pərvanə gölü
28	Meşə motivi	69	1, 65	Çirgiz çayı
29	Yuxu motivi	72 187	1, 67-68 1, 211	Həmzə bulağı; Koroğlunun

		193 198 217 284 304 307 321 322 375 410 606 622 670 678 682 737 747 802 890 1001 1066 1146 1267 1300 1393 1409 144714 71 1498 1538	1, 215-216 1, 223 1, 251-252 3, 155-156 5, 93-99 5, 109-110 6, 151-155 6, 155-157 10, 56 11, 225-226 30 32 42 44 44 8, 61-62 8, 70-71 49 52, 18 66 65 86 108 110, 61 113 113 113 77 118 119	daş qalası; Eyvaz qayası; Ağlayan söyüd; Bələk daşı; dəyirmançı oğlunun yuxusu; Gəlin qaya; Qızılhacılı; Qırxbulaq; Pir dağı; Ləlvar dağı; Ata ilə oğul; Adsız; Mifoloji rəvayət; Teykar ocağı; Keçəl; Adsız; Zərnə əfsanəsi; Tərəzinin ağır gözü; Tikə ovsanaya düşər; İldırım qayası; Keçəl; Adsız; Yusif və Züleyxa; İmam Museyi Kazım haqqında rəvayət; balamın yuxusuna qurban; Buxkar piri; Əshabi-Kəf;

				Alma rəvayəti; Adsız; Camaat içində ha ağlamamışam; Adsız
30	Övladsızlıq motivi	74 84 202 244 253 304 321 410 560 632 711 747 802 893 933 1071 1091 1591 1600	1, 71-73 1, 81 1, 228-229 2, 108-109 2, 120-122 5, 93-99 6, 151-155 11, 225-226 17, 162 34 14, 200 8, 70-71 49 52, 19-20 57 77 81 128, 98-99 122, 105-106	Qızılgül əfsanəsi; Lalədə qara xal; Eşq abdal; Arpayla Buğda; Baldırqanlı; Gəlin qaya; Qırxbulaq; Ata ilə oğul; İnam, 2-ci mətn; Paslı qılınc; Lələ kimi daşdan ha yaranmamışa m; İldırım qayası; Zərnə əfsanəsi; Həzrət Babanın doğulması; Nəcəf və Pərzad; Mustafa; Elə oğuldansa; Baldırqanlı; Arpa və Buğda
31	Övlad vermə motivi	74 486 1399	1, 71-73 1, 251-252 113	Qızılgül əfsanəsi; Bələk daşı; Humay

				qayası
32	Quşa dönmə motivi	61 74 89 93 94 95 97 98 101 107 237 238 273 327 338 413 414 450 451 452 453 454 501 625 672 675 699 716 752 822 823 869 1166 1262	1, 57 1, 71-73 1, 86 2, 90 2, 91 2, 91-92 1, 95 1, 95-96 1, 100 1, 104-105 2, 103 2, 104 3, 123 6, 179-180 7, 71-72 11, 229 11, 230 15, 35 15, 36 15, 36 15, 36-37 18, 37 16, 75 34 43 43 45 14, 208 8, 76-77 49 49 51, 76 108 108	Dəniz və qağayı; Qızılgül əfsanəsi; Hophop; Kəklik; Turac quşu; Qu quşu əfsanəsi; Qu quşlarının kədəri; Qarğa haqqında əfsanə; Böyük çillə, kiçik çillə; Qaranquş əfsanəsi; Qızılgüllə Bülbül; İsax və Musax; Ana, dan; Şanapipik; Bülbül əfsanəsi; Yusif quşu; Yusif-Nəsib quşu; Hüt-hüt quşu; Şanapipik quşu; Yapalaq quşu; Turac; Qırxlar; Qoşqar; Adsız; Adsız; Adsız; Qadın donlu göyərçin; Qızlar quşu;

		1263 1308 1316 1362 1439 1440 1441 1442 1443 1568 1582 1583 1608 1609 1610	108 101 101 112 113 113 113 113 113 122, 34 122, 84-85 122, 85-86 123 123 123	Şanapipiy; İsağ-Musağ quşu; Qırxlar; Adsız; Turac; Şanapipik; Adsız; Ziyarətgah; Adsız; Ziyarətgah; Yusif, dur su iç; Xınalı kəklik; Şanapipik daraqçın; Alabaxta; Adsız; Böyük Çillə və kiçik Çillə; Qızılgül və Bülbül; Turac; Yapalaq quşu; Gül və Bülbül
33	Riyazi motiv	76 84 288 293 331 336 394 402 419 445 476 520	1, 74-75 1, 81 4, 85-86 5, 79-80 6, 194-199 7, 32 11, 192 11, 209 11, 235 15, 32-33 15, 27 18, 204	Şehli güllər içində; Lalədə qara xal; Padşah özünə vəzir seçirdi; Yaqub peyğəmbər; Qadınlar haqqında əfsanə; Nuh peyğəmbər; Yel əsib qoz

		525 530 540 541 556 582 584 587 591 593 609 619 654 664 720 729 843 846 847 886 906 1272 1304 1557 1635 1742	18, 207-208 17, 16-17 17, 56 17-57-58 17, 166 23, 14 23, 27 23, 39 23, 55-56 23, 63-64 30 32 39 39 14, 211 14, 224 49 49 49 50, 296 52, 26 109 110, 65-66 122, 26-27 123 127	tökülüb; Ay niyə parçalanmadı?; Günü günortadan qaytaran Əli; Dirilik suyu; Adsız; Dənizdən çıxan əl; Allaha pənah; İnsan ömrü; Davud peyğəmbər; Süleyman peyğəmbər; Çobanın cənnətə getməsi; Ey mıxı mismara döndərən Allah; Eynalı qızıldır, on tümən qoyan 9 tümən aparar; Üç ay mən belə gələli, üç ay sən məni alalı, rəcəb, şəban, ramazan, bu da eyləp 9 ay; Zirək olsaydı, birini də o tutardı;

				Mindigini sanamırsan? İlanın qızın yeddi nişanlısını öldürməsi; Birini beş eləyən beşi də heç eləyər; Adsız; Təklik yaman dərddir; İki baş idi, dörd ayaq; Allah dadına çatsın; Adsız; Adsız; Adsız; Şah və çoban; Bayquşun ruzusu; Adsız; Sərvətin qiyməti; Adsız; Halal qardaşlar; Borclu qalırsınız
34	İlana dönmə motivi	85 211 266 269 604	1, 81-82 1, 242-243 3, 49 3, 50-51 24	Yeddi il sol-maz çiçək; Sehrlənmiş qız; İlan oğlan; Qızıl tapan oğlan; Qızıla dönmüş arvad
35	Ölüb-dirilmə motivi	87 88 447	1,85 1, 85-86 15, 34	Səməndər quşu; Səmndər əfsanəsi;

		449 455 576 609 630 631 707 730 1185 1188	15, 34-35 15, 38 22 30 34 34 14,193-196 14, 225-226 92 63	Simruq quşu; Səməndər; Od ilə pərvanə; Novruz baramının yaranması; İlanın qızın yeddi nişanlısını öldürməsi; Comərd qəssab; Comərd qəssab; Əbdül pəhləvanla padşah oğlu; Səbir elə səbir daşım, su bardağım, qın bıçağım; Səxavət və ibadət; Comərd qəssab
36	Sülh motivi	92 102	1, 89-90 1, 101	Göyərçin; Göyərçinin ayağı niyə qırmızıdır?
37	Göyərçin motivi	92 102 104 357	1, 89-90 1, 101 1, 102-103 9, 36-37	Göyərçin; Göyərçinin ayağı niyə qırmızıdır? Göyərçin; Göyərçin
38	Yaxşılıq	96	1, 93-94	Quş qeyrəti;

	motivi	230 231 292 519 619 634 651 1299 1698 1699 1711 1750	2, 98 2, 98 5, 78-79 18, 203 32 35 39 110, 56-57 126 126 126 127	Mumuxan; Sınıq; Abuzərlə ilan; Qırx günün şahlığı; Birini beş eləyən beşi də heç eləyər; Kasıb kişi ilə Qara Seyid; Haqlı söz; Yaxşılığı basdırsan da yerdə qalmaz; Alicənab kişi; Gəlin-mələykə; Qonağın qəsri; Yaxşılığın axırı pislikdir
39	**S**ədaqət motivi	104 106 144 503 778 785 891 1275 1416 1741 1784	1, 102-103 1, 104 1, 152 16, 79-80 21, 352-353 47, 400 52, 19 109 113 127 128	Göyərçin; Bülbül və qaratikan kolu; Pəri qalası; Qızıl, Gümüş, Mis; Adsız; Hüröyün və elin igid oğlu; Ər yolunu saxlama; Adsız; Qızılgül haqqında əfsanə; Xatın

				görər; Etibar
40	Quş motivi	13 105 509 879 1058 1071 1602	1, 19-20 1, 103 16, 88-89 51, 43 64 77 123	Göyəzəndə qızıl piyalə; Bəy quş; Qocayla quş; Keygidər quşları; Adsız; Mustafa; Quşların Allaha şikayəti
41	Ögey ana motivi	107 653 794	1, 104-105 39 48	Qarğa haqqında əfsanə; Adsız; Adsız
42	İlan motivi	108 109 110 111 112 113 115 118 119 121 274 277 279 292 306 308 354 405 411 428	1, 105 1, 105-107 1, 107 1, 108-109 1, 109 1, 109-110 1, 114-115 1, 117 1, 117-118 1, 120 3, 123-124 3, 128-129 3, 130-131 7, 78-79 5, 108 5, 110-111 9, 32-33 11, 212 11, 226-227 11, 246-247	Xilaskar ilan; Qızıl ilan; Keçi südü və ilan zəhəri; İlan oğlan; Ağ ilan əfsanəsi; Zümrüd quşu və ilan; Qarpız; Qızıl ilan; İlanların müharibəsi; İlan və qaranquş; Qaranquş və ilan; Ağcaqanad; Öy ilannarı; Məhəmməd peyğəmbərlə ilan; Abuzərlə

		456	15, 38-39	ilan;
		466	15, 54	Aldədənin
		478	15, 20	qazan plovu;
		487	1, 43-44	İlan; Nuh
		490	1, 108	peyğəmbər;
		491	1, 115-116	Qızıl ilan;
		493	16, 68-69	İlanla
		497	16, 72-72	qaranquş;
		511	16, 92	Siyəzən;
		515	18, 210	Adsız;
		526	18, 78-81	İlandağ;
		528	18, 199-200	Abduləsər
		579	22	dağı; Yeddi
		604	24	qardaş, bir
		609	28	bacıdan uzaq
		612	30	ol; Qaranquş;
		632	34	İlanın qızın
		723	14, 216-217	yeddi
		764	8, 104-119	nişanlısını
		811	49	öldürməsi; Üz
		861	51, 62-66	nuru; Arvadın
		866	51, 74	tamahı;
		1123	85	İlanqaya
		1150	88	əfsanəsi; İlan
		1266	109	oğlan;
		1311	101	Xanpəri;
		1334	101	Mifoloji
		1396	113	rəvayət;
		144414	113	Qızıla dönmüş
		50	113	arvad; İlan
		1471	71	məhəbbəti;
		1523	117	Paslı qılınc;
		1545	121	Nuh tufanı;
		1556	122, 26	Bala dərdi,
		1557	122, 26-27	quyruq dərdi;

		1663 1734	123 127	İlan sədaqəti - ilan xəyanəti; Quyidəki Fatmaxanım gəlir; Nuhun tufanı; İlandağ; Fatı gəlir; Qızıla dönmüş arvad; Adsız; Qırxlar dağı; İlan əfsanəsi; Qırxlar dağı; Ağ ilan və ovçu Əhməd; İlanlı dağ; Arvadın tamahı; Dəli şahın sərgüzəşti; Adsız; Adsız; Adsız; Xəznə üstündə yatan ilan; Adsız
43	İlana ərə getmə motivi	109 111	1, 105-107 1, 108-109	Qızıl ilan; İlan oğlan
44	İlanın qıza vurulması motivi	46 114 116 117	1, 44-45 1,110-114 1, 115-116 1, 116-117	Qaradağ əfsanəsi; Gülzarı ilan da sevir; İlan məhəbbəti; Qız və ilan
45	Əjdahanın qızı udması	120	1, 119-120	Qızı əjdaha udur

	motivi			
46	Günəş motivi	133 134 442	1, 137-138 1, 138 15, 29	Günəş və Ay haqqında əfsanə; Günəş və Ay haqqında əfsanə; Günəşlə Ay
47	Bərəkət motivi	132 352 521 552 658 669 765 1642	1, 137 9, 31 18, 204-205 17, 35 39 42 21, 346-347 123	Göyün qəzəbi; Tanrının məsləhəti; Kasıbçılıq; XXII mətn; Dayı və keçəl; Həzrət baba; Adsız; Qazandığın darı, tökdüyün səbət olar

48	Od motivi	135 136 141 142 251 359 420 447 448 495 713 864 868	1, 138-140 1, 140-141 1, 146-147 1, 147-148 2, 119 9, 28; 37-38 11, 235 15, 34 15, 234 16, 70 14, 205 51, 71 51, 75-76	Aldədə əfsanəsi; Mahpeykər əfsanəsi; Atanın od nəfəsi; Odlu məzar; yeddi bölük;Tüklücə ; Milçəyin əfsanəsi; Simruq quşu; Səməndər quşu; Nuhdaban; Pərvanə məhəbbəti; Nuhdaban; Oğlanqala-Qızqala
49	Qurd motivi	137 409 444 513 876 1372 1682 1683	1, 141-143 11, 217-218 15, 30-32 16, 92-93 51, 83-84 112 125, 52 125, 52-53	Qurdoğlu əfsanəsi; Qara itlə Bənək; Qurdoğlu; Qurd südü əmmiş uşaq; Qurd südü əmmiş uşaq; Qurddan adama ziyan gəlməz ;

				Bozqurdun dünyaya gəlməsi; Dirilik suyu
50	Günəşin qurdla əlaqəsi motivi	137	1, 411-143	Qurdoğlu əfsanəsi
51	Dağ motivi	18 28 138 216 222 376 390 481 536 567 743 768 870 888 920 1317 1325 1411 1412 1425 1434 1435	1, 23 1, 30 1, 143-144 1, 250-251 1, 265 10, 56-57 11, 184 1, 25-26 17, 42 20 8, 65 21, 348-349 51, 77-78 52, 17 54, 319 101 101 113 113 113 113 113	Qum-qum daş; Sənan dağı; Naltökən; Komurad əfsanəsi; Çoban və qoyun sürüsü; Qısır dağ; Daş pəhləvan; Ər dağı; Əcmq-məciqlər; Tumas ata; Dəli dağ; Çobançatdanan dağı; İki dağ; Molla Əhməd qayası; Ağrıdağ; Gülüm-gülüm piri; Gəldim-gəldim; Bəlkə gağı; Bəlkə dağının yaranması; Gülüm-gülüm piri; Bala

				Ağrı; İlan dağı, Kəmçi dağı, Ağrı dağı
52	Xəyanət motivi	143 149 203 291 424 429 431 1181 1456 1471	1, 151 1, 155-157 1, 230-232 5, 69-70 11, 241 12, 70 12, 59-60 99 70 77	Qəbələ qalası Dərbənd qalası Şıxdursun; İmam Həsənin arvadı; Qəbələ qalası; Yeddi qardaş və bir bacı qalası; Dərbənd xanının qızı; Allah, Billah, Vallah; Xıdır İlyas; Adsız
53	Qala motivi	144 146 147 149 154 155 162 163 180 181 187 190 280 365 369 424 429	1, 152 1, 153 1, 154 1, 155-157 1, 161-162 1, 162 1, 170-172 1, 172-173 1, 201 1, 201-202 1, 211 1, 212 3, 132-133 9, 110 9, 114-115 11. 241 12, 76	Pəri qalası; Gülüstan qalası; Örənqala; Dərbənd qalası; Surxay xan qalası; Ağca qala; Qız qalası; Şindan qalası; Şindan qalası; Koroğlunun daş qalası; Koroğlu qalası; Ağca qala; Fironun qalası; Qız

		475 514 611 683 687 991 1539 1612 1790 1791	15, 95-96 16, 93-94 28 44 44 65 119 123 129 129	qalası - Nigar qalası; Qəbələ qalası; Yeddi qardaş və bir bacı qalası; Teymurləng; Daş qalanın sirri; Qız qalası; Qız qalası; Dişlərin yaranması; Dillərin yaranması; Adsız; Gələsən-görəsən qalası; Eşşək qalası; Zivər qalası
54	Bakirəlik motivi	145	1, 153	Sumu qalası
55	Cəsarət motivi	151 1611	1, 158 123	Dərbənd qalası; Hacı Çələbi və Nadir şah
56	İntiqam motivi	154	1, 161-162	Surxay xan qalası
57	Mübarizə motivi	155 280 325 688 792 990 1396	1, 162 3,132-133 6, 166-168 44 48 65 113	Ağcaqala; Ağca qala; Ağca qala; Sultanbud əfsanəsi; Adsız; Sultanbud

		1573	122, 77	əfsanəsi; Qırxlar dağı; Ağ daç, Qara dağ
58	Körpü motivi	156 157 183 464 465 681 682 878 998 1065 1187 1344 1407 1655	1, 163 1, 164-165 1, 203-204 15, 53 15, 53 44 44 51, 86-87 65 65 63 101 113 123	Qarı körpüsü; Qızıl körpü; Ağ körpü; Qarı körpüsü; Sınıq; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Sınaq körpü; Daş körpü; Qızıl körpü; Xanabad körpüsü
59	Qurban motivi	164 165 234 303 368 468 496 500 695 697 825 826 865 883	1, 177-179 1, 179 2, 100 5, 92-93 9, 113-114 5, 58-59 16, 70-81 16, 74-75 45 45 49 49 51, 72-73 50, 292	Çay qızı; İntiqam; Qoyun dağı; İsmayıl qurbanı; Şahın başağrısı ;Sumqayıtla Ceyranbatan; Göygöl; Qanlı göl; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Göygöl; İsmayılın qurban kəsilməsi
60	Su qurbanı motivi	166 167	1, 177-179 1,181-182	Apardı sellər Sarayı; Sara,

		249 281 857 858	2, 115-118 3, 133-134 51, 56-58 51, 58	Arpaçay və əjdaha; Dəli çay; Şirin bulaq; Çay qızı; Sara, Arpaçay və əjdaha
61	Xəzinə motivi	168 786 922 1680 1783	1, 186 47, 401-402 54, 322-324 125, 18 129	Əsir padşah; Dağ Yunisin xəzinəsi; Əshabi-kəhf; Gəncə; Şəhmir xanın sarayı
62	Torpaq motivi	169 400 408 463	1, 186-187 11, 200 11, 214 15, 53	Şah və qarı Şah Abbasın ölümü; Yağmadı yağış, bitmədi qamış; Qarı sərnici
63	Ədalət motivi	170 473 517 542 598 705 815 1042 1191	1, 187-188 15, 70-71 18, 201 17, 59 26 14, 64-66 49 64 102	Ədalətli Ənuşirəvan; Süleyman məhkəməsi; Haqvardivan-yox; Süleyman peyğəmbər; İnsafgötürüldü; Nadir şahla Təhmas; Adsız; Hax var, divan yox; Adsız

64	Ölüm motivi	179 205 206 209 294 347 421 578 694 1137 1204 1272 1522 1590 1705 1776	1, 198-199 1, 234-235 1, 235-236 1, 240-241 5, 80-81 7, 97-98 11,235-236 22 45 74 103 109 64 122, 95-97 126 128	Şəbdizin ölüm xəbəri; Tərlan vurulan; Ovçu Ayaz; Nakam məhəbbət; Nə gəzirdin Ozanda; Ozan; Aşıx Rustamın ölümü görməsi; Aşıq Ələsgərin ölməyi; Rəvayət; Adsız; Babaşirin nağılı; Adsız; Adsız; Qara çantey; Loğmanın möhləti; Ölüm çaparı
65	Yamanlıq motivi	183 184 186 522 572 912 1750	1, 203-204 1, 204-205 1, 206-208 18, 205-206 22 52, 29-30 127	Ağ körpü; Xan sarayı; Yaxşılıq edən yaxşılıq görsün, yamanlıq edən yamanlıq; Qarabağ; Padşahla bağban; Yaxşılığın axırı pislikdir
66	Quş dili	194	1, 216-217	Dolaşaların

	bilmək motivi	737 786	8, 61-62 47, 401-402	söhbəti; Tikə ovsanaya düşər; Dağ Yunisin xəzinəsi
67	Qəhrəmanlıq motivi	195 227 228 390 573 1391 1414 1482	1, 218 2, 96 2, 96 112 11, 184 22 113 46	Papaq altında oğul olar; Gəlin qaya; Yanıq, Ahar, baharnan Qardaşvay; Ər dağı; Ər dağı; Qaçaq Kərim ilə gürcü qızı; Qara Aslan əfsanəsi; Elə iç şirin ağzını cır
68	Oğuz motivi	196 315 317 853 1570 1572 1681	1, 221 6, 145-146 6, 148-149 51, 50-51 122, 73-74 122, 76 125, 20-21	Oğuzun təəccübü; Uğuz qəbri; Xor-xor; Oğuz oğlu və qurd; Uğuz qəbri; Adsız; Dünya öküzü
69	Zaman motivi	196 200 345 355 398 406 408 432 529	1, 221 1, 226 7,86 9. 34-35 11, 195 11, 212 11, 214 13, 82 17, 15-16	Oğuzun təəccübü; Gilan qarısı; Qarışqanın cavabı; İbn Abdulla; Tərkisalat Qasım; Yağmadı

		530 588 589 707 859	17, 16-17 23, 44-45 23, 46 14, 193-196 51, 59-60	yağış, bitmədi qamış; Kişi ilə Əzrayıl; İnsan nəsli; İnsan ömrü; Süleyman peyğəmbərin təəssüfü; Almanı at yer düşüncə ya nəsib, ya qismət; Bu sayaqdan dəvə dünənki uşaq imiş; Əbdül pəhləvanla padşah oğlu; Gilan qarısı
70	Ağac motivi	198 248 275 372 389 395 498 670 703 803 837 838 930 943 1418 1429 1605	1, 223 2, 113-115 3, 125-128 10, 33-34 11, 183 11, 193 16, 72 42 46, 187 49 49 49 57 60 113 113 123	Ağlayan söyüd; Xəncərli; Söyüd ağacı; Şəfa ağacı; Ağuluq; Şabalıd; Yalqız ağac; Teykar ocağı; Adsız; Ağqovaq; Adsız; Gəlinboğan; Mıxqovaq kəndi haqqında; Ağacın

				şahidliyi; Yalqız ağac; Nar ağacı; Şah palıd
71	Nakam ölüm motivi	201	1, 226-228	Başıkəsik günbəzlər
72	Paltardəyişmə motivi	214 276	1, 245-246 3, 125-128	Sən də oxa rast gələcəksən; Nohur gölü
73	Yarış motivi	214 1104	1, 245-246 82	Sən də oxa rast gələcəksən; Gülalı
74	Ata ilə oğulun mübarizəsi motivi	216 387	1, 250-251 11, 179-180	Komurad əfsanəsi; Komrad
75	Tanımamaq motivi	216 387	1, 250-251 11, 179-180	Komurad əfsanəsi; Komrad
76	Təbiət motivi	235 236 245 263 290 309 332	2, 100-102 2, 101 2, 109-112 2, 128 5, 68-69 5, 111-112 6, 199-200	Qış-bahar; Qış-bahar; Qara çantey; Martla qarı; Həzrət Süleymanın üzüyü; Qarının borcu; Qış-bahar
77	Möcüzəli doğuluş motivi	244 410 1447	2, 108-109 11, 225-226 113	Arpayla Buğda; Ata ilə oğul; Alma rəvayəti
78	Can əvəzinə can motivi	245 553	2, 109-112 17, 168	Qara çantey; Mal-qarasız

		391 1374 1590	11, 187-188 112 122, 95-97	həyət; Kəsilmiş çörəyi birləşdirmək olmaz; Əzrayılla cavan; Qara çantey
79	Suyun qurdla əlaqəsi motivi	247	2, 112	Canavar bulağı
80	Naşükürlük motivi	253 546 695 697	2, 120-122 17, 63 45 45	Baldırqanlı; Musa peyğəmbər; Adsız; Adsız
81	Tamah motivi	185 259 439 523 585 594 612 657 1156 1164 1180 1218 1267 1548 1598 1626 1774	1, 205-206 2, 125 13, 95 18, 205-206 23, 28-29 25 28 39 92 97 99 104 109 57 122, 103 123 128	Acınohur; Gəlinboğan; İbadət və ya tamah; Acı şey; Usta Ələm, bunun üstündən çək qələm; İki yoldaş; Arvadın tamahı; Torpağın arıqlaması; Tamahkar qazı; İki yoldaş; “Mutal” buraxmır axı; Adəmin tamahı; Adsız; Tamah ağrısı; Gəlinboğan;

				İbadət və tamah; Çobanın qoltuğundakı
82	Kiçik bacı motivi	1638	123	Bacılar
83	Ruh motivi	268 349 562 563 564 673	3, 50 9, 36 19, 64 19, 64-65 19, 65 43	"Ruh" rəvayəti; Ruh; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız
84	Alleqorik motiv	302	5, 88-89	Pirabdalqasım
85	Müqəddəslik motivi	302 512 628 682 735 782 803 836 845 895 899 900 902 910 913 921 1188 1355 1380 1393 1394	5, 88-89 16, 93 34 44 8, 57-60 47, 392 49 49 49 52, 21 52, 23 52, 23-24 52, 24-25 52, 28-29 52, 30 54, 319-320 63 112 112 113 113	Pirabdalqasım Çömçəxatun; Adsız; Diri Baba; Şeyx və çoban; Zərnə fəsanəsi; Adsız; Adsız; Diri baba; Musa bulağı; Diri baba piri; Şıx Eyib; Şıx Zamin bağı; Bədəsillərin niyyəti; Bibiheybət; Comərd qəssab; Adsız; Babakər və Davıd Qareca çölü; Buxkar piri; Adsız;

		1395 1399 1410 1446 1452 1461 1462 1679 1846 1847 1848 1849 1850	113 113 113 113 113 60 60 124 131 131 131 131 131	Yalnız ağac əfsanəsi; Humay qayası; Maliki İbrahim; Qırxlar piri; Noraşendəki Vənk piri; Adsız; Adsız, Qaradaş; Pir Məhəmməd Rəvanda; Taclı nənə piri; Xəlifə Seyid Əhməd piri; Şəxzəddin baba; Borc
86	Qızıl motivi	269 307 510 629	3, 50-51 5, 109-110 16, 91 34	Qızıl tapan oğlan; Qızılhacılı; Keçələ barmaq; Adsız
87	Sehrli alma motivi	304	5, 93-99	Gəlin qaya
88	Lənət motivi	304	5, 93-99	Gəlin qaya
89	Adamcıl motivi	310 337 360 479 684 685	5, 112 7, 32-34 9, 38-39 15, 21-22 44 44	Qurd Zöhrə, Goreşən; Canavar cildinə girmiş gəlin; Adsız; Adsız; Adsız
90	Hörük motivi	488	1, 21	Saçlı qaya
91	Tufan	493	16, 66-69	Nuhun tufanı;

	motivi	680 841 861 884 996 1315	44 49 51, 62-66 50, 293 65 101	Adsız; Adsız; Nuhun tufanı; Adsız; Adsız; Diridağ
92	It motivi	1653	123	İtin məharəti
93	Peyğəmbər motivi	351 432 433 439 493 538 539 543 545 546 548 549 663 712 844 851 867 885 932 935 1103 1107 1139 1140 1146 1190 1426	9, 30 13, 82 13, 82 13, 95 16, 66-69 17, 54-55 17, 56 17, 61 17, 62 17, 63 17, 64 17, 69 39 14, 203 49 51, 49 51, 62-66 50, 295 58 59 82 82 74 74 86 102 113	Peyğəmbər və şeytan; Süleyman peyğəmbərin təəssüfü; Etiraf; İbadət və tamah; Nuhun tufanı; Adsız; Nuh; Süleyman peyğəmbər; Süleyman peyğəmbər; Musa peyğəmbər; Musa peyğəmbər; Musa peyğəmbər; Peyğəmbər; Qurbağa əfsanəsi; Adsız; Nuhun gəmii, Nuhun tufanı; Adsız; Rəsullahın xeyir-duası;

		1450 1471 1519 1691 1694 1703 1713 1716 1717 1720 1782 1828 1832 1833 1834 1841	113 77 120 126 126 126 126 126 126 126 129 130 130 130 130 130	Adsız; Oğru; Adsız; Adsız; Adsız;Adsız; Yusif və Züleyxa; Adsız; Yunis peyğəmbər; Bayquş əfsanəsi; Adsız; Peyğəmbər və nökər; Peyğəmbərin yuxusu; Hz. Məhəmmədin namaz ricası; Peyğəmbərin uzaqgörənliyi; Yunis peyğəmbərin insanları dinə dəvət eləməsi; Adsız; Hər əməli sorğuya yalnız Allah çəkər; Hər şeyə qadir yalnız Allahdı; Aşkar yuxu; Eşiyə yaraqsız çıxma; haqqını halal eləmirsən?; Namaz

				qılmayan adamın haqqı; Çörəyə hörmət; Nuh Peyğəmbər
94	Qoç motivi	318 496 865	6, 149 16, 70-81 51, 72-73	Ağ dağ, qara dağ; Göygöl; Göygöl
95	Pis övlad motivi	1657	123	Məmə adlı oğlum da oluf
96	Qiyamət motivi	470 471 535 536 585 1654	15, 69 15, 69 17, 42-43 17,42 23, 42-43 123	Nuh peyğəmbər; Nuh peyğəmbər; Qurd haqqında; Əciq-məciqlər; Usta Ələm, bunun üstündən çək qələm; Qiyamət günü canavarın arzusu
97	Özünəvur-ğunluq motivi	457	15, 43	Nərgiz
98	Cilddən cildə düşmə motivi	460 566	15, 60 19, 66	Löküm qalası; Adsız
99	Tütək motivi	462 474 516 677 755	15, 52 15, 92 18, 200 44 8, 81-82	Zar; Makedoniyalı İsgəndər; Qara bulaq; Qara göl

		756 1057	8, 82 64	əfsanəsi; Adsız; Fit dağı; Adsız; Adsız
100	Buynuz motivi	474	15, 92	Makedoniyalı İsgəndər
101	Halallıq motivi	415 434 437 441 518 519 525 527 554 561 592 599 641 704 1103 1145 1283 1286 1632 1641 1687 1832 1845	11, 230-232 13, 88-89 13, 92 13, 278-279 18, 202 18, 203 18, 207-208 18, 216 17, 168-169 19, 64 23, 61 27 37 14, 62 82 74 110, 11-12 110, 22 123 123 126 130 131	Arvad kişini əhil də edər, cəhil də; Halal qardaşlar; Ərəbin dəvəsiylə halallaşması; Getdi dimax olmaz, gəldi dimax olmaz; Palanduz; Qırx günün padşahlığı; Allaha pənah; Halal oğru; Halal, tutyə və haram; Adsız; Halal xoşun olsun; Sən halal zəh-mətini istə; Adsız; Çörəyin duzu var, suyun ki yox! Oğru; Adsız; Halal oğlanın nağılı; Halallıq; Halal

				qardaşlar; Ərəbin dəvəsiylə halallaşması; Halallıq və ya dişlənmiş alma; Haqqını halal eləmirsən? Savab
102	Şeytan motivi	312 537 539 575 950 1297 1301 1339 1552	5, 114 17, 45 17, 56 22 63 110. 50 110. 61-62 101 122, 22-23	Hələ bircə mıxca çıxarmışam; Adsız; Nuh; Dünyanın yaranması; Ay sən öləsən, mənə də Padar Yusif deyərlər; Şeytanın ipi; Haram; Adsız; Şeytanın dostlugu
103	Səxavət motivi	313 417 609 650 1107 1129 1161 1185 1686 1852	5, 115 11, 233 30 38 82 74 96 92 126 131	Daş hədiyə dönəndə; Var-dövlətin çoxluğunun sirri; İlanın qızın yeddi nişanlısını öldürməsi; Hatəm ölübmüş; Adsız; Adsız;

				Hacı Məhərrəm təmizliyi; Səxavət və ibadət; Hz. Əlinin borcu; Kim daha varlıdır?
104	Təpəgöz motivi	316 1373 1571	6, 146-148 112 122, 74-76	Bəzirgan qayası; Təpəgözlə Səfər; Bəzirgan qayası
105	Məscid daşının müqəddəsliyi motivi	322	6, 155-157	Pir dağı
106	Dağın doğması motivi	335	7, 31	Ağrıdağ
107	Dəvə motivi	340 342 603 644 679 714 719 743 767 771 781 791 1106 1109	7, 77 7, 84 29 39 44 14, 205-206 14, 210 7, 84-85 21, 348 21, 349 47, 353-354 48 82 73	Çobankərə; Dəvəsi itmiş kişi; Adsız; Təklik yaman dərddir; Adsız; Dəvəni kəsək od eləyək; Dəvənin ovsar bağı; Üç dağ, üç düyün; Dəvə daş əfsanəsi; Adsız;

		1199 1267 1641	102 109 123	Naftalan əfsanəsi; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Ərəbin dəvəsiylə halallaşması
108	Kor uşaq motivi	344 1271 1603 1643 1737	7, 85 109 123 123 127	Allah özü bilən yaxşıdı; Adsız; Kor uşaq; Allah-taalanın işinə qarışmaq olmaz; Adsız
109	Hal anası motivi	348 799 800 830	9, 26 49 49 49	Hal anası; İnanc; İnanc; Al apardı
110	Div motivi	350	9, 27	Orducırıq
111	Acgözlük motivi	353 917 962 965 1179 1221 1235	9, 31 52, 32-33 63 63 99 104 104	Arvadın məsləhəti; Acgöz kişi; Ay özünüz öləsiniz, aldatdım deməzsiniz ki; Bir səbrə, iki üfrüyə; Əksənə; Arvad, qoyma boğuldum; Kim nə bilir
112	Ölü motivi	355 1525	9, 34-35 119	İbn Abdulla; Yox, yer çoxdu

113	Bitki motivi	356 570	9, 35-36 22	Siçan; Limon və çay əfsanəsi
114	Mələk (məleykə) motivi	358 659 1778	9, 37 39 128	Göyərçin; Adsız; Xanada qaldı muncuğum
115	Saz motivi	361 780	9, 101-102 47, 318-319	Saz; Davud və saz
116	Ləl-cəvahirat motivi	362	9, 104-105	Zülmət daşı
117	Nəhənglik motivi	364 1779 1780 1818	9, 108-110 130 130 130	Xorxor Həsən; Uçubınıq; Uçubınığın ölümü; Nəhəng pəhləvanın xasiyyəti
118	Əcəl motivi	367 852	9, 112 51, 50	60 il keçib; Əcəldən qaçmaq olmaz
119	Su pərisi motivi	379 1433 1445	11, 11 113 113	Adsız; Su pərisi; Su pərisi
120	Xızır motivi	383 590 700 701 1326 1683	11, 166-167 23, 47 45 45 101 125, 52-53	Qızıl qaya; Həzrəti-Xızırı gördük, iki qran da cəriməsini çəkdik; Adsız; İlyasın tapılması; Adsız; Dirilik suyu
121	Marala dönmə	123	1, 122-124	Hərşənin

	motivi	384 386 745 1752 1753	11, 179 11, 179 8, 66-67 128 128	maralları; Maral-qız; Maral gölü; Çatdamış qaya; Qara nər; Qara nər
122	Ana məhəbbəti motivi	388 806 727 787	11, 181-182 49 14, 198 48	Əlican çayı; Altı daş, üstü aş, yenə oğlumun evi; Tilsimli qamçı; Adsız
123	Günahsızlıq motivi	392 393	11, 190-191 11, 191-192	Günahkar adam; Ala qoyun, qara qoyun, başımı hara qoyum
124	Bicar motivi	396 397	11, 194 11, 194	Çəltik; Çəltik
125	Tilsim motivi	401	11, 207-208	Şah Abbasın elmlənməsi
126	Ay motivi	402 674 738 779 1357 1358 1676	11, 209 43 8, 62 21, 353 112 112 123	Ay niyə parçalanmadı; Adsız; Ay-Gün əfsanəsi; Adsız; Adsız; Ay oğlandı, Gün – qız; Günəş və Ay
127	Günah motivi	403 547 641 649 693 706	11, 210 17, 63-64 37 38 45 14, 192	Bu günahından keçməzlər; Musa peyğəmbər; Adsız; Allah

		710 1154 1269 1426 1471 1765 1836	14, 199-200 90 109 113 71 128 130	bağışlayandır; Rəvayət; Məni öldürənin kösövü göyərər; Kəfənsayan; Dəyirmançının oğlu; Cəbrayıl haqqında; Yunis peyğəmbər; Arvadın tamahı; Nə törərsən aşına; Sübh namazının qəzası
128	Qarışqa motivi	544 545	17, 62 17, 62	Süleyman peyğəmbər; Süleyman peyğəmbər
129	Alma motivi	304 410 1071 1447	5, 93-99 11, 225-226 77 113	Gəlin qaya; Ata ilə oğul; Mustafa; Alma rəvayəti
130	Var-dövlət motivi	417 524 550 608 655 820 1304 1852	11, 233 18, 206-207 17, 60 30 40 49 110, 65-66 131	İlanın qızın yeddi nişanlısını öldürməsi; Məsləhət; Musa peyğəmbər; Onu qaldıran

				qızıldı; Adsız; Adsız; Sərvətin qiyməti; Kim daha varlıdır
131	Xəsislik motivi	418 633 635 636 639 646 805 807 808 809 962 1045 1165 1175 1225 1254	11, 234-235 35 35 35 37 38 49 49 49 49 63 64 97 97 104 104	İbrət dərsi; Sonsuznan Qara Seyid; Xəsisnən Qara Seyid; Tamahkar ağaynan Qara Seyid; Əzazil qayınana və ağıllı gəlin; Sənin əlindən qurtaran; Həvəngdə içdi; Xəsis arvad; Hətti bacı, hüttü bacı; İz eşşəyin, feil gəlinin; Ay özünüz öləsiniz, sonra aldatdım deməzsiniz ki; Adsız; Çobannan xəsis bəy; Xəsis hacı; Görmürsən xəstəyəm; Xalıqverdinin

				keçi burclaması
132	Yemək motivi	957 1097 1616	63 79 123	Kim yavaş yesə, ona bir dilim də artıq verəcəyəm; Niyə demirdin; Şəkililər xəngəli necə kəşf ediblər
133	Ölümdən qaçma motivi	438 1268 1667	13, 93-94 109 123	Əzrayılın dost-luğu; Adsız; Əzrayılla cavan
134	Dirilik suyu motivi	445 1683 1823	15, 32-33 125, 52-53 130	Dirilik suyu; Dirilik suyu; İsgəndərlə qoca
135	Günəşin udulması motivi	445	15, 32-33	Dirilik suyu
136	Nur, işıq motivi	531 1176	17, 18 98	Qoyun niyə bərəkətlidir; Şələçi
137	Yaranış motivi	90 264 532 533 574 575 824 1340 1677 1678 1681	1, 86-88 3, 48 17, 18-19 17, 20 22 22 49 101 123 123 125, 20-21	Vaqif, Nəsim və Bülbül; Ayın Günəşə xəyanəti; İtin yaranması; Dünyanın yaranması; Dünyanın yaranması; Dinlər necə yaranıb?

		1682 1718 1856	125, 52 126 134, 44	Yaranış; Adsız; Günəş necə yaranıb?; Ayın Günəşə xəyanəti; Dünya öküzü; Bozqurdun dünyaya gəlməsi; Nuh peyğəmbərin insanları dinə dəvət eləməsi; Adsız
138	Cin motivi	565 623 656 724 798 813 816 832 833 834 835 839 914 915 916 1328 1348 1349 1350 1351 1352 1353	19, 65 32 39 14, 220-221 49 49 49 49 49 49 49 49 52, 30-31 52, 31 52, 31-32 101 112 112 112 112 112 112	Adsız; Adsız; Adsız; Boyunbağı; Adsız; Ərdöy; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Cinlərin andı; Cinin ovçunu aldatması; Qoyunlar üstümdən keçəndə dirildim; Cin dağı; Mifoloji rəvayət; Mifoloji rəvayət; Mifoloji rəvayət; Mifoloji rəvayət;

		1419 1420 1421 1550 1559 1563 1566	113 113 122, 19-20 122, 28-29 122, 31-32 122, 33	Mifoloji rəvayət; Mifoloji rəvayət; Arvad və cinlər; Cin tutmaq haqqında əhvalat; Qazan əhvalatı; Cin gəlini; Adsız; Adsız; Adsız
139	Dağın o dünya ilə bu dünya arasında sərhəd olması motivi	536	17, 42	Əciq-məciqlər
140	Cəza motivi	393 540 600 695 697 731 733 747 796 828 829 837 1375 1425 1630 1692	11, 191-192 17, 56 27 45 45 14, 227 14, 228 8, 70-71 48 49 49 49 112 113 123 126	Ala qoyun, qara qoyun, başımı hara qoyum; Davud peyğəmbər; Zalım gəlin; Adsız; Adsız; Bəd sözün cəzası; Öz əməlimdi; İldırım qayası; Toyuq əfsanəsi; Adsız; Adsız; Adsız; İki

		1712 1841	126 131	qardaşla o dünya; Yunis peyğəmbər; Allaha təvəkkül; Nuh peyğəmbər; Əbabil quşları; Nuh peyğəmbər
141	Qurdun qiyamətə qalması motivi	1654	123	Qiyamət günü canavarın arzusu
142	Şükür motivi	550 618 634 1701 1709 1763	17, 65 32 35 126 126 128	Musa peyğəmbər; Şükür bizdəkinə; Kasıb kişi ilə Qara Seyid; Allaha şükür etmək; Hələ nəzəri üstümdədi; Adsız
143	Paxıllıq motivi	551 558 717 997 1737 1767 1857	17, 65 17, 163-164 14, 209 65 127 128 131	Musa peyğəmbər; Qonşunu iki inəkli istə; Mirəli türbəsi; Kəsik günbəz; Adsız; İndi get düzəl; Paxıl qonşunun

				aqibəti
144	Borc motivi	555 557 581 616 818 1125 1147 1153 1156 1168 1307 1640 168117 37 1768 1850	17,167-168 17, 164 23, 11 31 49 74 87 107 97 97 110, 200 123 126 127 128 131	Ağac dibi sulamaq; Tanrı borcu; Niyə gülməzsən, ipək kimi qali aparırsan; Adsız; Adsız; Adsız; Görən də peşmandır, görməyən də; Adsız; Tamahkar qazı; Aparın atımın köhnə çulunu; İmam Museyi Kazım haqqında rəvayət; Borc; Qoysaydın, götürərdin; İmam Hüseynlə ərəb; Adsız; Yiyək deyək, yoxsa, deyək yiyək; Borc
145	Savab motivi	559 842 1697 1845	17, 163 49 126 131	Qazanılmız savab; Balabançı Əli Kərimovun xəsdə arvadı sağaltmağı;

				Bir anbar xurma; Savab
146	Hazır-cavablıq motivi	772 773 774 775 776 952 954 955 956 958 959 960 961 979 980 981 982 984 1024 1025 1044 1046 1047 1051 1052 1053 1070 1073 1094 1112 1113 1114 1138	21, 349 21, 350 21, 350-351 21, 351 21, 351 63 63 63 63 63 63 63 63 63 63 63 63 63 69 69 64 64 64 64 64 64 75 73 79 63 63 63 74	Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Sənə armud dərirəm; Ölüsü, dirisiylə; Baltanı cin aparıb; Cijim deyir ki; Mən hələ atam evində qız idim; Nə yeyirsən belə kökəlirsən; O baxır ölüsünə; Qiybət qırmaqdansa, saqqız çeynəmək yaxşıdı; Hər kəs öz arşını ilə ölçür, a bala; Bu kişinin arvadı mənim dayımın doğmaca bacısıdır; Bizdə ayranı satmırlar; Səni gözləyirlər; Gülalı;

		1148 1192 1226 1227 1280 1631 1640 1646 1651 1664 1675 1817	87 102 104 104 109 123 123 123 123 123 123 130	Mənim də fikrim elədi; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Ağəli; Bəhlul Danəndə; Qırx ilin qarğışı; Hələ tezdir; gərək borcunu atamın sağlığında alaydın; Nəsihəti qocalanda, vəsiyyəti öləndə edərlər; Adsız; Adsız; Adsız; Qoçaqsan tərsinə oxu; Mən tək qorxuram; Adsız; Şah səni üstümə göndərdi ki, mən tutub yolum; Qoysaydın götürərdin; Heç yana qaçmax lazım döylü; Xanın

				Dəhnə qonaqlığı; Şəki xanının Gəncə qonaqlığı; Molla Cümənin ikinci baş qırxdırmağı; Kasıb Zərbəlinin hazırcavablığı
147	Əli motivi	576 580 630 631 1021 1163 1188 1829 1830 1831	22 22 34 34 68 97 63 130 130 130	Novruz bayramının yaranması; Ağdamda Əli bulağı və narrıx meşəsi necə yarandı? Comərd qəssab; Comərd qəssab; Əli və Salsal; Ovçu İlyas; Comərd qəssab; Həzrət Əli əleyhissəlam; Sən nə vaxt özüvü xoşbəxt hesab edirsən?; Həzrət Əlinin nəzakəti
148	Vergi	577	22	Aşıq Ələsgərə

	motivi	1231	104	vergi verilməsi; hara canın qurtarır
149	Ləyaqət motivi	597 648 1197	26 38 102	Adsız; Ən güclü tərbiyə üsulu; Adsız
150	Qurbağaya dönmə motivi	600 733 1765	27 14, 228 128	Zalım gəlin; Öz əməlimdi; Nə tökərsən aşına
151	Kiçik qardaş motivi	601 722 788 789 1181 1284	27 14, 212-213 48 48 99 110, 13-14	Ata və var-dövlət; Bizdən başqa kimi var? Adsız; Adsız; Allah, Billah, Vallah; Görən var
152	Söz motivi	602 624 632 905 966 973 977 978 981 988 1003 1058 1067 1111 1119 1128 1141	29 33 34 52, 26 63 63 63 63 63 65 67 64 65 63 84 74 74	Dil yarası sağalmaz; Hər kəs nə edər özünə edər; Paslı qılınc; Padşahın əmri; Nisyə girməz kisəyə; Aramızda ya iki, ya da üç yaş fərq olar; Haqqı qanan qonaq keçər, danan ölər keçər; Nə qədər göylərə qalxsan da,

		1159	94	yerə enərsən;
		1172	97	Getməkdən
		1198	102	getməmək
		1206	104	yaxşıdı; Sarı
		1223	104	Aşıx haqqında
		1239	104	rəvayət; Ən
		1240	104	gözəl xəzinə;
		1241	104	Adsız; Adsız;
		1242	104	Vedrəni tez
		1243	104	qoy, tez də
		1245	104	götür; Ər-
		1228	104	arvad
		1249	104	əhvalatı:
		1250	104	Adsız; Adsız;
		1255	104	Növrəs İman;
		1257	80	Sənin çırağını
		1474	116	yandıraram;
		1476	116	Adsız; Özün
		1483	99	çəkmə razı
		1484	118	kimi; Əyilmə,
		1486	118	düz get; Bizim
		1487	118	evdə aslandın;
		1488	118	Gedin,
		1489	118	zurnaçılarım,
		1490	118	gedin; Eşşəyin
		1491	118	üstə
		1492	118	gəlmişəm;
		1493	118	Gözümü
		1494	118	gözünə
		1495	118	dikərəm;
		1497	118	Qəndə gölə
		1498	118	içirəm;
		1499	118	“Astavay”
		1500	118	dədəndi;
		1501	118	Eşşəyin ölər,

		1502 1503 1504 1505 1506 1507 1508 1509 1510 1511 1512 1513 1527 1528 1532 1533 1534 1535 1536 1537 1618 1619 1673 1674 1744 1746 1748 1749 1759 1760 1762 1770 1804 1809 1814	118 118 118 118 118 118 118 118 118 118 118 118 72 72 72 72 72 72 72 72 123 123 123 123 127 127 127 127 128 128 128 128 130 130 130	qatır alarsan; Qurd nə bilir qatır bahadır; At hardadı, ot hardadı; Biçənəyin suçu nədir; Adsız; Ə kişi, şişək özümüzündü; Altısı sənə, altısı bizə; Ağız mükafatı; Höcət Cəfər; Sən də keçini vermə; Atana oxu; O nə deyir ki, ona da gülüşürlər; Belə uşağa gözaydınlığı düşməz; Başım əvəzinə qoy ayağım dincəlsin; Bir yox, iki od gətirdim; Atanın ehsanında olsun; Mənim eşşəyimi heç kəs pisləməsin; Cindən bunun

		1819 1820 1825	130 130 130	harası əskikdir; Dədəm allah rəhmətinə gedib; Sizə gülməyə-gülməyə; Zurnaçı Abdulla Camaat içində ha ağlamamışam; Adsız; Şipoy Gəncədən küsən kimi; Kazım, ay Kazım; Kar, kor və topal; Düz sabaha; Qanındakı da mığdısıdır mı; Pristav olan yerdə it lazım deyil; Abbas; Yükünü ağır elə; Adsız; Qurban; Allah bizimkini belə yazıbmış; Gülalı; Belə də yoldaşlıq olarmı; Gülalı; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız;

				Adsız; Adsız; Dil yarası sağalmaz; Molla Cuma və aşıq; Molla Cumanın Biləcik səfəri; Molla Cuma dəllək dükanında; Tazı oğlu; Şah və qız; Haqqı qanan qonar keçər, haqqı danan ölər keçər; Atam-matam; Üstüörtülü işarə; Məntiq; Günlərin bir günü; Yiyif, içif eşşək olmuşux; Hacı uşaqdır; Surra Bədirin güləşməyi; Yandım Xanəli; Sənin atan qanan kişidi də; Allah sənin də ölülərinə rəhmət eləsin, mənim də; Süleyman

				peyğəmbər; Ağıllı qız
153	Dostluq motivi	778 945 1058 1275 963 1389	21, 352-353 60 93 109 63 112	Adsız; Yaxşılığın əvəzi; Cəfərli; Adsız; İrəli gəlirik; Dost seçəndə mərdi seç
	Dost motivi			
154	Əzrayıl motivi	605 692 882 1204 1268 1374 1478 1547 1667 1855	30 45 50, 290-291 103 109 112 117 121 123 22	Əzrayılla kişinin dostluğu; Adsız; Dədə Qorqud; Babaşirin nağılı; Adsız; Əzrayılla cavan; Ağılsız tənbəllə ağılsız mirzə; Adsız; Əzrayılla cavan; Adsız
155	Tale motivi	607 698 702 819 1115 1547 1736	30 45 45 49 63 121 127	Alın yazısı; Taleyin qisməti; Bəxt yazısı; Adsız; Taleh; Adsız; Adsız
156	Özündənrazılıq motivi	608 810 831	30 49 49	Onu qaldıran qızıldı; Kasıb və bəy; Dad

		1228 1234	104 104	Ərəstu əlindən; Onda başını sal içəri; Qatırın ayağı qara batar
157	Qisas motivi	609 1408 1415	30 113 113	İlanın qızın yeddi nişanlısını öldürməsi; Nə tökərsən aşına; Zoğal məsələsi
158	Halal qazanc motivi	1661	123	Getdi dimax olmaz - gəldi dimax olmaz
159	Nankorluq motivi	617 660	32 39	Getməyin nə mənası; Ata oğula bir bağ qıydı, amma...
160	Ovçu motivi	626	34	Qanlı daş
161	Günahın ilan kimi təsəvvür olunması motivi	612 1471	28 71	Arvadın tamahı; Arvadın tamahı
162	Yalan motivi	603 638 652 655 1018 1102 1607 1659	29 36 39 39 68 82 123 123	Adsız; Göydə küçük zingildəyir; Adsız; Adsız; Yalan danışma; Kasıbın tac düzəltməsi;

		1662 1815 1840	123 130 130	Qanıq çayı; Göydən it səsi gəlirdi; Kələmin kökünün üstündən araba keçir; Pud alan Kərim; Sülhü bərpa edən yalan
163	Ziyarət motivi	642 707	37 14, 193-196	Adsız; Əbdül pəhləvanla padşah oğlu
164	Kiçik oğul motivi	647	38	Dəmirdişin nağılı
165	Qısqanclıq motivi	1668	123	Hamam əhvalatı
166	Abır-həya motivi	671 675 676 1642	43 43 43 123	Adsız Adsız; Adsız; Qazandığın darı, tökdüyün səbət olar
167	Qaraçuxa motivi	689 690 840 897 992 994 1551 1562	44 44 49 52, 22-23 65 65 122, 20-22 122, 30-31	Adsız; Adsız; Pirqaraçuxa piri; Qaraçuxa; Adsız; Adsız; Qaraçuxa; Adsız
168	Ruzi motivi	404 691 894 1638	11, 211 45 52, 20-21 123	Yaş kəsənin, baş kəsənin, daş kəsənin kisbi artmaz;

		1706 1834	126 130	Adsız; Həzrət Baba; Bacılar; Qarışqanın balasına yemək verirım, sənin balana yemək vermiyəcəm? Çörəyə hörmət
169	Duz-çörək motivi	692 882	45 50, 290-291	Adsız; Dədə Qorqud
170	Dərd motivi	708 975 1632	14, 198 63 123	Dərd-sər; Dərdli qarı; Dərlsiz adamın alt köynəyi
171	Qurdun gücü motivi	1654	123	Qiyamət günü canavarın arzusu
172	Tənbəllik motivi	728 938 1080 1099 1169 1478 1761	14, 224 59 79 70 97 117 128	Adsız; Gələ bilməz; Bir işin qulpundan yapışın; Adsız; Dəllək danası; Ağılsız tənbəllə ağılsız mirzə; Adsız
173	Möcüzə motivi	735 736 1714 1715	8, 57-60 8, 60-61 126 126	Diri Baba Dolan, kəfkirim, dolan; Allahın

		1721 1722 1733	126 126 126	Məryama övlad əta eləməsi; Həzrəti İsanın möcüzəsi; Musa peyğəmbərin Allahı görmək istəməsi; Həzrəti Əli; Boş məzar
174	Ehsan motivi	737	8, 61-62	Tikə ovsanaya düşər
175	Göl motivi	754 1327	8, 78-79 101	Qara göl Qanlı göl
176	Qayaya dönmə motivi	757 928 1320 1377	8, 85 56, 59 101 112	Gəlin qayası; Qara qaya; Adsız; Qara qaya
177	Haram motivi	769 1845	21, 349 131	Paşa bulağı və südsatan; Savab
178	Riyakarlıq motivi	770	21, 349	Adsız
179	Şəfa motivi	682 781 804 1719	44 47,353-354 49 126	Adsız; Naftalan əfsanəsi; Ağ qovaq; Allahın Əyyub peyğəmbəri sınağa çəkməsi
180	Mərdimazarlıq motivi	784	47, 399	Quru kəllə

181	Gəlin motivi	790 1054 1200 1331 1756	48 64 102 101 128	Qoyma glin getdi; Adsız; Adsız; Gəlinqəyə; Gəlin-qaynana
182	Alqış motivi	416 794 1787	11, 233 48 129	Məhəmməd peyğəmbərlə dülgər; Adsız; Ərəbin xeyir-duası
183	Zülm motivi	863	51, 68-70	Dağyunus necə Dağyunus oldu
184	Şıltaqlıq motivi	795	48	Adsız
185	Müdriklik motivi	850 924 925 926 1287 1296 1298 1299 1302 1303 1628 1823 1838	51, 48 54, 324-325 54, 325-327 54, 327-328 110, 24-25 110, 48-49 110, 50-51 110, 56-57 110, 63 110, 64-65 123 130 130	Güzgüdəki əjdaha; Nizami və Gəncə Əmiri; Xacə Nəsrəddin Tusi və bostançı; Bəs kişilər hanı? Qıfılbənd; Adsız; Sənə də qalmaz; Yaxşılığı basdırsan da yerdə qalmaz; Sınaq; Kim daha varlıdır; Babı-babına, qarpız qabına;

				İsgəndərlə qoca; Bu da belə keçməz
186	Öküzün su ilə əlaqəsi motivi	1327	101	Qanlı göl
187	Yaddaşsızlıq motivi	821	49	Eşşəyin taxıl quyusunu tapması
188	Ayı motivi	817	49	Adsız
189	Hal motivi	814 993 995 1061 1464 1465 1537 1553 1554 1558 1561	49 65 65 65 50 60 76 122, 23-24 122, 24 122, 27-28 122, 29	Al-Halı qorxuzma; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Dəyirmançı; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız
190	Astral motiv	880	51, 43-44	Aydaş əfsanəsi
191	Çoban motivi	877 1022 1082 1213 1266	51, 84-85 68 79 104 109	Ağıllı oğlan; Dünyanı necə tutarsan, elə də gedər; Çobanın kələyi; Bura yaxşı arxacdı; Adsız
192	Qızılgül motivi	881 1416	50, 286 113	Adsız; Qızılgül haqqında əfsanə

193	Qonaq motivi	889 890 893 919 951 987 1043 1049 1068 1078 1134 1182 1193 1194 1237 1240 1246 1276 1277 1470 1517 1521 1660 1664 1666 1670 1688 1766	52, 17 52, 18 52, 20-21 52, 34-35 63 64 64 64 64 79 74 100 102 102 104 104 104 109 109 115 118 64 123 123 123 123 126 128	İkinci ləpir; Tərəzinin ağır gözü; Həzrət Babanın doğulması; Molla və kosa; Sözümüz sözdür; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; duzu yerindədi; Adsız; Sarı xoruzu yeyib atamızın gorunu söyənə oxşuyuruq; Adsız; Adsız; Özünü ayaza vermisən; Gedin, zurna-çılarım, gedin; Ancaq…ancaq ; Birə beş, beşə min; Adsız; Adsız; Adsız; Üçüncü imamımızın adını mən deyəcəyəm; Allah özaa qismət eləsin; Şəki xanının Gəncə qonaqlığı

				Qarıyla isbalkom; İsə kişiylə ərəb pəhləvanı; Qonaq; Az yisənə
194	Günahın bağışlanma-sı motivi	891	52, 19	Ər yolunu saxlama
195	Qeyb olma motivi	904	52, 25-26	Sığır piri
196	Xətər motivi	907	52, 27	Kasavat həyət
197	Qismət motivi	732 918 1265 1381 1519	14, 227 52, 33-34 109 112 120	Kasıbın ağlı olsa kasıb olmaz; Uşağın öküzlə danışması; Qismət; Kasıb kişi ilə Musa peyğəmbər; Peyğəmbər və nökər
198	İnçest motivi	923 70 1854	54, 322-324 1, 66 132, 112)	Qız qalası; Dambatan bulağı; Adsız
199	Şah motivi	929 1270 1345 1483 1549 1632	57 109 101 99 - 123	İpini çəkmək necə yaranmışdır; Adsız; Şahın üzüm bağı; Ağız mükafatı; Hər şeydə bir

				xeyir var; Dərdsiz adamın alt köynəyi
200	Aşıq motivi	931	57	Aşıq ağacan və İnci xanım
201	Qayınana motivi	934 985 1030 1200 1747 1842	59 63 71 102 127 131	Adsız; Qızım sizdən hey razılıq edir; Üç gəlin; Adsız; Ana sözünə baxmayan zərər çəkər; Siyah zənən
202	Pəhləvan motivi	942 1005 1006 1669 1670 1671 1672	60 67 67 123 123 123 123	Ağzından vurub dərs verdim; Meləverdinin İrəvan səfəri; Çarıq əhvalatı; Pəhlivanın qızı; İsə kişiylə ərəb pəhləvanı; Qırdanellə Zliqılıncın güləşi; Altıaylıq pəhləvanla Lətifin güləşi
203	Ağıl motivi	732 939 940	14, 227 60 59	Kasıbın ağlı olsa kasıb olmaz; Adsız;

		949 978 1003 1092 1177 1388 1459 1485 1526 1542 1775 1779 1780	63 63 67 79 99 112 114 118 119 121 128 128 128	Adsız; Qaz yolmaqla aran necədir?; Nə qədər göylərə qalxsan da; Ən gözəl xəzinə; At gücə düşməsin; Ağıl və bəxt; Ovçu Əhmədlə ayı; Adsız; Kəsə bilməzlər; Gülalı; Allah məndən ağılsız deyil ki; Hörməti qonax çağır; Uçubınıq; Uçubınığın ölümü
204	Etibar motivi	941 1118	59 79	Adsız; Bığın girovu
205	Mərdlik motivi	944	60	Adsız
206	Oğurluq motivi	946 1151 1171 1212 1279 1281 1284 1474 1475	61 61 97 104 109 109 110,13-14 116 116	“Xoruz” müxəmməsi necə yaranıb?; Aqilin “Xoruz” müxəmməsi necə yaranıb?; Bu yumaq “bizə” qənim

		1476 1518 1530 1747 1826	116 117 72 127 130	olsun; İnəyin quyruğu görünür; Adsız; Adsız; Görən var; Ə kişi, şişək özümüzündü; Eşşək satırsan, yoxsa noxta; Altısı sənə, altısı bizə; Qazı, oğru, kürd; Adsız; Atam-matam; Vərdiş eliyən əl işindən qalmaz
207	At motivi	947 948 999 1072 1095 1100 1101 1665	62 63 65 78 79 69 69 123	At əhvalatı; Sənin bircə balan ölsün; Adsız; Dilənçilərin çörəyinə bais olma; Yaxşı atları yaxşı kişilər minib getdi; Adsız; Adsız; Şafralının atı
208	Gözəllik motivi	1639	123	Kim gözəldir
209	Deyişmə motivi	1122 1622	77 123	Əhmədlə Zeynəbin deyişməsi; Molla Cuma

				və atlılar
210	Arvad motivi	967	63	Yelənini ağ elə, kölünü sarıyla yaşıl
211	Ağılsız arvad motivi	971 972 1048 1069	63 63 64 76	Bəxtəvər başına belə ağıllı arvadın var; Adsız; Adsız; Atı da mindi getdi
212	Alim motivi	968 974 1029	63 63 71	Sənin kimi alim olmaqdansa; Cəfər kişi kimi dilini-dinini dəyişib; Adsız
213	Çətin tapşırıq motivi	1035 1036	72 73	Üç bacı; Adsız
214	Qoca motivi	970 976	63 63	Qoca görmə, gecə gör; İçmə çaxırı, açmasın paxırı
215	Rüşvət motivi	1105 1167	83 97	Dana baltanın sapını batırıb; İki qardaş
216	Şah Abbas motivi	977 1162 1191 1259 1261 1270 1749 1782 1858	63 97 102 106 105 109 127 128 135	Haqqı qanan qonar keçər, danan ölər keçər; Niyyətin hara, mənzilin ora; Adsız; Şah Abbas; Şah Abbasla çayçı

				oğlan; Adsız; Haqqı qanan qonar keçər, danan ölər köçər; Şəhmir xanın sarayı; Adsız
217	Pambıq motivi	983	63	Yaxşı pambıqdı, heyif ki, tikanı çoxdu
218	Təsəlli motivi	986	63	Zarafat jeyil, canına fəda olduğum göz həkimliyindən kəsilib
219	Xəbər motivi	1081	79	Hər kəsənə işinə görə
220	İbrət motivi	1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1019 1020 1026 1027 1034 1076	67 67 67 67 67 67 67 67 67 67 68 68 68 69 70 71 79	Sarıyaqub bəzəmələri və olmuş əhvalatlar; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Adsız; Az qalmışdı yıxılam; Veysəl; Höcət Cəfər; Koroğludan oxu; Sirkə ilə heyvanxananı qarışdırdılar;

		1108 1160 1208 1216 1220 1222 1270 1274 1392 1510 1620 1624 1669 1685 1686 1688 1695 1707 1708 1788 1802 1807 1810 1811 1812 1816 1817 1821 1824	82 95 104 104 104 104 109 109 112 118 123 123 123 126 126 126 126 126 126 129 130 130 130 130 130 130 130 130 130	Mənnən nə işin var; Mən Allahın işinə qarışmıram; Hansı ağacı kəsim; Adsız; Bu boyda cələni görə bilmirsən?; Dik gedib, dik gəlirsən; Sən doğra xalan yesin; Toğlu üstə qoç gələr; Arazınan bəhs eləyir; Adsız; Adsız; Aşağı axan deyil; Qurban; Molla Cuma və cütçü; Kötük əhvalatı; Pəhlivanın qızı; İmam Hüseynlə ərəb; Qonaq; Həzrət Əlinin borcu; Həzrət Məhəmmədin namaz ricası; Böyük gələndə ayağa durarlar; Daş; Pişiyi birinci

				gecə öldürəllər; Tarı günü; Demişdim gəlib aparacaq, gördün apardı; Qatıq əhvalatı; Cəfərin hayıf çıxması; Dəli Cəfər; İmməlinin cəhdi; Kasıb Zərbəlinin hazırcabablığı; Süleyman peyğəmbər; İsgəndərin vəsiyyəti
221	Döyüş motivi	1021	68	Əli və Salsal
222	Evlənmə motivi	1032 1056	69 64	Gülalı evlənmək istəyir; Adsız
223	Çörək motivi	1041 1268 1658	64 109 123	Çörəyə ikinci Allah kimi baxırdılar; Adsız; Qaraçı qızı qaraçı əppəyi istəyir
224	Zarafat motivi	1055 1090	64 80	Adsız; Qonağına söyürük
225	Sirr motivi	1059	75	Sirr sandığı;

		1627 1644 1858	123 123 135	Şalburuz baba ziyarəti; Tiflis həkimə Monse və Samur qaçaqları; Adsız
226	Dərviş motivi	1050 1404 1600	88 113 122,105-106	Qızıla dönmüş arvad; Kim nə edər özünə edər
227	Sənət motivi	1102 1155 1157	82 91 91	Kasıbın tac düzəltməsi; Şah sənət öyrənir; Ovçu oğlu
228	Naxələf oğul motivi	1156	92	Tamahkar qazı
229	Fərasət motivi	1162	97	Niyyətin hara, mənzilin ora
230	İnad motivi	1170	97	Gərək dəyəydi
231	Duz motivi	1173 1254	97 104	Duzu nə qədər olmalıdı?; Gördüm tökhatökdür
232	Yaddaş motivi	1173	97	Duzu nə qədər olmalıdı?
233	Dilənçi motivi	1174 1294	97 110, 38-39	Gəl dilənək; Durnalar şahidlik etdi
234	Hiyləgərlik motivi	1176 1189 120412 74 1790	98 63 103 109 129	Şələçi; Tülkü və canavar; Babaşirin nağılı; Adsız; Eşşək qalası

235	Bəxt motivi	1177 1178 1260	99 99 106	Ağıl və bəxt; Sonrasını Allah saxlasın; Bəxt
236	Tərslik motivi	1656	123	100 qoyun
237	Padşah seçmə motivi	1130	74	Adsız
238	Yaylıq motivi	1132	74	Adsız
239	Dərzi motivi	1135	74	Adsız
240	Öncəgörmə motivi	1136	74	Adsız
241	Birlik motivi	1405	113	Güc birlikdədir, tək əldən səs çıxmaz
242	Sərxoşluq motivi	1195 1251 1252 1479 1480 1481 1482	102 104 104 46 46 46 46	Adsız; Sən məndən qabaq gəlmisən; Niyə bunu çoxdan deməmisən? Elə iç şirin ağzını cır
243	Tək səbir motivi	1244	104	Tək səbir xeyrindi
244	İş motivi	1080 1247	79 104	Bir işin qulpundan yapışın; Alababat stolüstü iş
245	Nigarançılıq motivi	1200	102	Adsız
246	Alver motivi	1650	123	Badı-budu

				Hacıbala
247	Ömür motivi	1204	103	Babaşirin nağılı
248	Zəhər motivi	1648	123	İlan zəhəri
249	Adət-ənənə motivi	1205	76	Ərim Mirov
250	Arzu motivi	1207 1258 1756	104 105 128	Bağlı qapıları aç; Aslan; Adsız
251	Dua motivi	1133 1209 1467	74 104 60	Adsız; Dua yazmaqla oğlan olsa… Adsız
252	Biz motivi	1210	104	Bacı, kimi axtarırsan
253	Avamlıq motivi	1093 1126 1215 1226 1236	79 74 104 104 104	Kəl qojadı; Adsız; Gücü varmış ha; Qoçaqsan, tərsinə oxu; Görün nə istəyir
254	Qorxu motivi	1227 1233 1494 1540 1541 1543 1544 1554 1555 1559 1740	104 104 118 121 121 121 121 122, 24 122, 24-25 122, 28-29 127	Mən tək qorxuram; Güllə məni tutub; Cindən bunun harası əskikdir; Goreşən; İlan əvəzinə çatı doğrandı; xasılıyıq; Məndən görmürlər ki; Adsız; Adsız;

				Adsız; Məndən görmürlər ki
255	Savadsızlıq motivi	1229	104	Məmi-ye
256	Bəyənməzlik motivi	1230	104	Az ye, lətif ye
257	Alın yazısı motivi	1259	106	Şah Abbas
258	Gülüş motivi	1231 1238 1743	104 104 127	Hara canın qurtarır; Quluna duz yükləyəcəyəm; Arısı az idi
259	Boşboğazlıq motivi	1232	104	Pişik qollarımı qırdı
260	İnam motivi	610 1131 1217 1244 1514 1549 1556 1557 1613 1723 1735 1841	30 74 104 104 118 - 122, 26 122, 26-27 123 126 127 130	Əri urus olan arvadın nağılı; Adsız; Gəlinin ayağı, çobanın dayağı; Tək səbir xeyrimdi; Gəlinin ayağı, çobanın dayağı; Donqar Həmid; Hər şeydə bir xeyir var; Adsız; Adsız; Dua yağa neyləsin; Tacir və sail; Adsız; Nuh

				peyğəmbər
261	Qazı motivi	1256 1257 1468	105 105 77	Sabahı pişik ha yeməyib; Adsız; Dana baltanın sapını batırıb
262	Balıq motivi	1426	113	Yunis peyğəmbər
263	Qəbir yoldaşı motivi	1267 1295	108 110, 51-52	İmam Museyi Kazım haqqında rəvayət; Peyğəmbərin cənnət qonçusu
264	Ağıllı arvad motivi	1273	109	Adsız
265	Xeyir və Şər motivi	1079	79	Doğru və Əyri
266	Dəyirman motivi	936	59	Dəyirmanda
267	Çoxbilmişlik motivi	1288 1289 1291 1292 1293 1303	110, 27-29 110, 32 110, 34 110, 36-37 110, 37-38 110, 64-65	Çox bilmiş də neyləmiş; Dua; Tonqallar; Ağsaqqal hikməti; Hörmət olan yerdə; Sərvətin qiyməti; Kim daha varlıdır;
268	Dava-dalaş motivi	1289	110, 32	Dua
269	Cənnət,	1290	110, 32-33	Cənnət də bu

	cəhənnəm motivi	1835	130	dünyadadır, cəhənnəm də; İcazə
270	Şahidlik motivi	896 1294	52, 22 110, 38-39	Dağların şahidliyi; Durnalar şahidlik etdi
271	Yolçuluq motivi	1302	110, 63	Sınaq
272	Lovğalıq motivi	1033 1303	69 110, 64-65	Kişinin başına iş gələr; Kim daha varlıdır
273	Şəhidlik motivi	1395	110, 114	Adsız daşlar
274	Qayınata motivi	1331	101	Gəlinqəyə
275	Şərt motivi	1338 1413	101 113	Boyəhməd kəndi; Bəlkə qayıtdım
276	Ana motivi	1365	112	Anaxatır
277	Tərs motiv	1346 1392	101 112	Şeyx Əhmədlə çoban; Aşağı axan deyil
278	O dünya motivi	1375 1555	112 122, 24-25	İki qardaşla o dünya; Adsız
279	Övliya motivi	588 1854	23, 44-45 133, 122	Almanı at göyə, yerə düşüncə ya nəsib, ya qismət; Adsız
280	Allah motivi	1259 1382 1417 1782	106 112 113 129	Şah Abbas; Kimini qaldırır, kimini endirir;

		1837	130	Adsız; Aşkar yuxu; Daim Allahı çağır
281	Düşmənçilik motivi	1386	112	Oğlan, dur get, sabah oldu
282	Qarabasma motivi	1387	112	Ağ sap
283	Haqq aşığı motivi	10 1384 1621	1, 17 112 123	Əriyən qaya; Mərdanoğlu İsmayıl; Molla Cuma və Əsəd
284	Ağ oğlan (ilk insan) motivi	1398	113	Ağ oğlan əfsanəsi
285	Adqoyma (advermə) motivi	335 493 740 861 1400 1414 1569 1683 1751 1758	7, 31 16, 66-69 8, 63 51, 62-66 113 113 122, 71-73 125, 52-53 128 128	Ağrıdağ; Nuhun tufanı; Şahdağı; Nuhun tufanı; Qurd Baba; Qara Aslan əfsanəsi; Göyçə gölü; Dirilik suyu; Sən kür, mən kür; Nənəvay
286	Uzunömürlülük motivi	432 1402	13, 82 113	Süleyman peyğəmbərin təəssüfü; İsmət qaya əfsanəsi
287	Mehribanlıq motivi	1403	113	Mehribanlıq haqqında rəvayət
288	Yağış motivi	1427	113	Nəzir bulağı

289	Ər seçmək motivi	1637	123	Xan qızını kimə verər
290	Sonsuzluq motivi	1452	113	Noraşendəki Vənk piri
291	Çiçək motivi	1455	113	Çobanyastığı çiçəyi
292	Çoxarvadlılıq motivi	1456	113	Üçapvadlı
293	Çıraq motivi	1460	60	Ocaqqaya
294	Gözəgörünmə motivi	963 1461	63 60	A bala, burda çimmerdilərm i Adsız
295	Cindar motivi	1466	60	Adsız
296	Pis arvad motivi	1469	68	Kömür alması
297	Ağılsız adam motivi	1478	117	Ağılsız tənbəllə ağılsız mirzə
298	Bazarlıq motivi	1496	118	Adsız
299	Toy motivi	1497	118	Sizə gülməyə-gülməyə
300	Mübahisə motivi	1516	118	Kişinin sözü bir olar
301	Zəhmət motivi	1184 1519 1617 1657	101 120 123 123	Sən öz halal zəhmətini istə; Adsız; Torpaqla əlləşən xoşbəxt olar; Məmə adlı bir oglum da oluf
302	İlanın uşaq başı yeməsi	1523	117	Dəli şahın sərgüzəşti

	motivi			
303	Pis padşah motivi	1523	117	Dəli şahın sərgüzəşti
304	Qəzavü-qədər motivi	428 1178 1524 1636 1839	11, 246-247 99 119 123 130	Yeddi qardaş, bir bacıdan uzaq ol; Sonrasını Allah saxlasın; Heç kim qəzyənin toruna rast gəlməsin; Qəza toru; Bu da belə qalmaz
305	Şikayət motivi	1531	72	Adsız
306	Qurdoğlu motivi	1538	119	Qurtlar tayfası
307	Sonuncu xan motivi	1652	123	Ədilxan İlisulu
308	Qara pişik motivi	1564	122, 32-33	Adsız
309	Boş qəbir motivi	1565	122, 33	Adsız
310	Gözdəymə motivi	1567	122, 34	Adsız
311	Yol motivi	1578	122, 81-82	Topaşan
312	Boran motivi	1590	122, 95-97	Qara çantey
313	Saray motivi	1606	123	Xan sarayı
314	Gəzəyən arvad motivi	1613	123	Dua yağa neyləsin
315	Xəyal motivi	1614	123	Nal əhvalatı
316	Xeyirsöyləməz motivi	1615	123	Xeyirsöyləməz

317	Əhd motivi	1625	123	Yetim sevindirən zəvvar
318	Xəstəlik motivi	1203 1211 1629	76 104 123	Oynağan arvad; Mən təzə yellənmişəm; Loğman həkim
319	Loğman motivi	1629 1633 1634 1647 1649 1827	123 123 123 123 123 130	Loğman həkim; Beyində gənə; Birin də... birin də; Mən sizi öyrədə bilmərəm; Hacı həkim; Loğman və şagirdi
320	Öküz motivi	1085 1681	79 125, 20-21	A küsülü qardaş; Dünya öküzü
321	Qiymət motivi	1684	125, 58-59	Zalım xan
322	Sənət motivi	1684	125, 58-59	Zalım xan
323	Yalvarış motivi	1690 1700 1730	126 126 126	Nuh peyğəmbərin yazısı; Naxələf oğul; Cənnət məkan
324	Ayrılıq motivi	1732	126	Qızılgül əfsanəsi
325	Sədəqə motivi	1724	126	Allah yolunda sədəqə ver
326	Ad motivi	1727	126	Qızılağac

327	Qəbir motivi	1696 1782 1787 1799	126 129 129 130	Qəbir əzabı; Aşkar yuxu; Tək məzar; Bir eşşəyin hesabını verə bilmişdim ki
328	Dini motiv	1689	126	İmam hüseynlə Əli Əkbər
329	Nəfs motivi	1702	126	İnsan nəfsi
330	Nəsihət motivi	1710	126	İki şeyi unutma, iki şeyi unut, dörd şeydən özünü qoru
331	Mərhəmət motivi	1724	126	Allah yolunda sədəqə ver
332	Qonşu motivi	1803	130	Qoy lüğab salsın
333	Bülbül motivi	1738	127	Adsız
334	Taledən qaçma motivi	1745	127	Taledən boyun qaçırmaq olmaz
335	Ocaq motivi	1754	128	Qara nər ocağı
336	Böyük qardaş motivi	1769	128	Get südünə
337	Seçim motivi	1771	128	Cənnətdə yaşamaqdansa
338	Kələk motivi	1772 1773	128 128	Qırxında örgənən gorunda çalar; Gəl, qaynayıf-qarışax
339	Aclıq motivi	1785	129	Bəhanə

340	Bic uşaq motivi	1801	130	Üç eləmə
341	İbadət motivi	1185 1805 1829 1837	92 130 130 130	Səxavət və ibadət; Onsuz da qılmayacaq; Həzrət Əli əleyhissalam; Daim Allahını çağır
342	Biganəlik motivi	1807	130	Çimməkdən uzun çəkdi
343	Tövbə motivi	1808	130	Şükür ki yolu var imiş
344	Ana haqqı motivi	1832	130	Haqqını halal eləmirsən?
345	Qanun motivi	1822	130	Qanun adamı

NƏTİCƏ

Tədqiqatda təcrübi olaraq Azərbaycan əfsanə və rəvayət mətnləri üzərində kataloqlaşdırma işi aparılmışdır. Məsələn, elçilik motivi 6 mətndə, sınaq motivi 30 mətndə, daşa dönmə motivi 82 mətndə, qılınc motivi 2 mətndə, məhəbbət motivi 143 mətndə, qaya motivi 10 mətndə, xilaskar motivi 15 mətndə, vətən sevgisi 3 mətndə, su motivi 54 mətndə, namus motivi 25 mətndə, dağın danışması 2 mətndə, daş motivi 22 mətndə, dağın insan kimi təsəvvür olunması motivi 8 mətndə, dağa dönmə motivi 15 mətndə, ov motivi 9 mətndə, qarğış motivi 12 mətndə, maral motivi 22 mətndə, buta motivi 5 mətndə, əjdaha motivi 19 mətndə, saçın ilana çevrilməsi motivi 3 mətndə, ilanın qıza aşiq olması 4 mətndə, çevrilmə motivi 88 mətndə, qarı motivi 21 mətndə, bulaq motivi 55 mətndə, sudan doğulma və suya qayıtma motivi 12 mətndə, yuxu motivi 32 mətndə, övladsızlıq motivi 19 mətndə, quşa dönmə motivi 49 mətndə, riyazi motiv 38 mətndə, ilana dönmə motivi 5 mətndə, ölüb-dirilmə motivi 13 mətndə, dünyanın yaranması 3 mətndə, yaxşılıq motivi 13 mətndə, sədaqət motivi 11 mətndə, quş motivi 7 mətndə, ögey ana 3 mətndə, ilan motivi 57 mətndə, ilana ərə getmə motivi 2 mətndə, əjdahanın qızı udması motivi 1 mətndə, bərəkət motivi 8 mətndə, od motivi 13 mətndə, qurd motivi 8 mətndə, günəşin qurdla əlaqəsi motivi1 mətndə, dağ motivi 23 mətndə, xəyanət motivi 10 mətndə, qala motivi 27 mətndə, mübarizə 8 mətndə, körpü 14 mətndə, qurban motivi 14 mətndə, su qurbanı 6 mətndə, xəzinə motivi 3 mətndə, torpaq motivi 4 mətndə, ədalət motivi 9 mətndə, əjdahanın daşa dönməsi 3 mətndə, ölüm motivi 16 mətndə, yamanlıq motivi 7 mətndə, quş dili bilmək motivi 3 mətndə, qəhrəmanlıq motivi 8 mətndə, oğuz motivi 7 mətndə, zaman motivi 14 mətndə, ağac motivi 17 mətndə, paltardəyişmə motivi 2 mətndə, yarış motivi 2 mətndə, ata ilə oğulun mübarizəsi motivi 2 mətndə, tanımamaq motivi 2 mətndə, təbiət motivi 7 mətndə, ağaca dönmə motivi 9 mətndə, əjdahaya dönmə motivi 1 mətndə, möcüzəli doğuluş motivi 3 mətndə, bitkiyə dönmə motivi 8 mətndə, can əvəzinə can motivi 5 mətndə, bulağa dönmə motivi 3 mətndə, suyun qurdla

əlaqəsi motivi 1 mətndə, naşükürlük motivi 4 mətndə, tamah motivi 17 mətndə, ruh motivi 6 mətndə, müqəddəslik motivi 34 mətndə, qızıl motivi 4 mətndə, adamcıl motivi 6 mətndə, tufan motivi 7 mətndə, peyğəmbər motivi 43 mətndə, qiyamət motivi 6 mətndə, tütək motivi 7 mətndə, qızıla dönmə motivi 5 mətndə, halallıq motivi 20 mətndə, şeytan motivi 9 mətndə, səxavət 10 mətndə, təpəgöz motivi 3 mətndə, dağın doğması motivi 1 mətndə, dəvə motivi 17 mətndə, kor uşaq motivi 5 mətndə, hal anası motivi 4 mətndə, acgözlük motivi 7 mətndə, bitki motivi 2 mətndə, torpağa dönmə 1 mətndə, əcəl motivi 2 mətndə, su pərisi motivi 3 mətndə, marala dönmə motivi 6 mətndə, ay motivi 7 mətndə, günah motivi 13 mətndə, alma motivi 4 mətndə, var-dövlət motivi 7 mətndə, xəsislik motivi 16 mətndə, səbir motivi 14 mətndə, ölümdənqaçma motivi 3 mətndə, yaranış motivi 14 mətndə, cin motivi 29 mətndə, qəbir yoldaşı motivi 2 mətndə, tərs motiv 2 mətndə, o dünya motivi 2 mətndə, Allah motivi 5 mətndə, ağoğlan motivi 1 mətndə, adqoyma motivi 7 mətndə, möcüzəli doğuluş motivi 3 mətndə, ilanın uşaq başı yeməsi motivi 1 mətndə, qəzavü-qədər motivi 3 mətndə, ölü motivi 1 mətndə, inçest motivi 3 mətndə, qiyamət motivi 6 mətndə, qurdun qiyamətə qalması motivi 1 mətndə öz əksini tapmışdır.

QAYNAQLAR

1. Azərbaycan xalq əfsanələri / Toplayan və tərtib edəni S.Paşayev. Bakı: Yazıçı, 1985, 286 s.
2. AFA, VIII kitab. Ağbaba folkloru, 2003, 475 s.
3. AFA, Şəki folkloru, 4-cü cild. Birinci kitab. Bakı, Səda, 2000. 497 s.
4. AFA, Qaraqoyunlu folkloru. Yeddinci kitab. Bakı, Səda, 2002, 464 s.
5. AFA, Gəncəbasar folkloru, 9-cu kitab. Bakı. Səda, 2004, 522 s.
6. AFA, 3-cü cild. Göyçə folkloru, 2000, 767 s.
7. AFA, 10-cu kitab. İrəvan çuxuru, 2004, 471 s.
8. AFA, Şirvan folkloru, 11-ci kitab. Bakı, Səda, 2005, 443 s.
9. AFA, 17-ci kitab. Muğan folkloru, Bakı, Səda, 2008, 447 s.
10. AFA, 15-ci kitab. Dərələyəz folkloru. Bakı. Səda, 2006
11. AFA, 13-cü cild. Şəki-Zaqatala folkloru. Bakı, 2005, 549 s.
12. AFA,14-cü kitab. Dərbənd folkloru. Bakı, Səda, 2006, 429 s.
13. AFA, 18-ci kitab. Şəki folkloru, 3-cü cild. Bakı, 2009, 531 s.
14. AFA, Qarabağ folkloru. 5-ci kitab. Bakı, Nurlan, 2009, 414 s.
15. Azərbaycan klassik ədəbiyyatı kitabxanası. 20 cilddə. 1-ci cild. Bakı, Elm, 1982, 510 s.
16. AFA, 1-ci cild. Naxçıvan folkloru. Bakı. Sabah, 19 , 388 s.
17. AFA, 16-cı kitab. Ağdaş folkloru. Bakı, Səda, 2006, 496 s.
18. İlham Qəhrəman. Laçın folkloru. Bakı, “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2009, 256 s.
19. Tacir Səmimi. Qədim Oğuzun Düzkənd kəndi. Bakı, Nurlan, 2005, 336 s.
20. “Xudafərin”, 29 dekabr, 2009.

21. Şirvan dastanları. Aşıq əhvalatları. Rəvayət və hekayətlər. 10 cilddə. I cild. Tərtibçi Qalib Sayilov. Bakı, 2010.
22. Hikmət Quliyev və Səfa Qarayevin topladığı əfsanə və rəvayətlər.
23. Cənubi Azərbaycan folkloru antologiyası. İnventar №198, 1996.
24. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 13.
25. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 12.
26. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 11.
27. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 10.
28. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 6.
29. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 3.
30. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 1.
31. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 768.
32. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 769.
33. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 780.
34. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 782.
35. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 865.
36. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 854.
37. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar 856.
38. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 843.
39. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 835.
40. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 823.
41. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 906.
42. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar 787.
43. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar 784.
44. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 61.
45. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 392.
46. Məmməd Cəfər. Seçilmiş əsərləri. 1-ci cild. Bakı, Azərnəşr, 1973, 351 s.
47. S.P.Pirsultanlı. Azərbaycan türklərinin xalq əfsanələri. Bakı, Azərnəşr, 2009, 427 s.
48. Faiq Şükürbəylinin topladığı əfsanə və rəvayətlər.
49. Elçin Qaliboğlunun (İmaməliyev) topladığı əfsanə və rəvayətlər.

50. Nəbiyev A. Azərbaycan xalq ədəbiyyatı. Bakı, Elm, 2006,648 s.
51. AFA. Naxçıvan folkloru antologiyası. I cild. Naxçıvan, “Əcəmi” NPB, 2010, 511 s.
52. Qırxıncı otağın sirri. Bakı, Yazıçı, 1998, 100 s.
53. Xudafərin” qəzeti, 31 may 2004-cü il.
54. Azərbaycan folkloru (Məktəblilər üçün seçmələr). Bakı, “Şərq-Qərb”, 2005, 360 s.
55. S.P.Pirsultanlı. Aşıq Şəmkirin poetik aləminə səyahət. Bakı, Təknur, 2008.
56. Valeh Hacılar. Gürcüstanda türk xalq ədəbiyyatı ənənələri. Bakı, Səda, 2005, 303 s.
57. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar №1085.
58. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar №1103.
59. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar №1106.
60. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar №1008.
61. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 16.
62. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 10.
63. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 36.
64. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 65.
65. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 61.
66. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 2.
67. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 3.
68. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 57.
69. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 78.
70. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 71.
71. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 80.
72. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 8.
73. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 87.
74. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 86.
75. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 53.
76. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 63.
77. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 90.
78. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 94.
79. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 98.

80. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 101.
81. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 104.
82. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 76.
83. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 74.
84. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 92.
85. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 89.
86. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 22.
87. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 11.
88. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 15.
89. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 17.
90. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 12.
91. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 14.
92. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 18.
93. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 22.
94. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 25.
95. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 23.
96. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 24.
97. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 26.
98. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 34.
99. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 46.
100. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 42.
101. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 44.
102. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 39.
103. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 67.
104. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 45.
105. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 52.
106. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 51.
107. Söyləyən İlqar Vəliyev. Ağdam rayonu, Quzanlı kəndi, 1935-ci il təvəllüdlü.
108. Söyləyəni Əkbərova Şəkər Müseyib qızı. Ağdam rayonu, Abdal kəndi. 1935-ci il təvəllüdlü
109. Söyləyəni Rüstəmova Şirmayı Abdulla qızı, Kəlbəcər rayonu, Əsrik kəndi, 1940-cı il təvəllüdlü
110. Tağıyev Aydın. Uzaqlardan gələn karvan. Bakı: Şirvannəşr, 2011, 228 s.

111. AFA. Naxçıvan folkloru antologiyası. II cild. Naxçıvan, "Əcəmi" NPB (M.Cəfərli).
112. Azərbaycan folkloru antologiyası. XXII kitab (Borçalı-Qarapapaq folkloru). Bakı, "Nurlan" nəşriyyatı, 2011.
113. Àzərbaycan folkloru antologiyası, XXIII kitab (Naxçıvan nümunələri), 2-ci cild, Bakı: Elm və təhsil, 2011.
114. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 1006.
115. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 72.
116. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 45.
117. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 47.
118. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 50
119. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 70.
120. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 71.
121. AMEA Folklor İnstitutunun arxivi. İnventar № 1023.
122. Vətən qürbətdə qaldı (Göyçə mahalından toplanmış folklor örnəkləri). Bakı: Yazıçı, 1993, 540 s.
123. Mətnləri f.ü.e.d., prof. Ramazan Qafarlı təqdim etmişdir.
124. Mətni Naxçıvan MR Şərur rayonu Axura kənd sakini 85 yaşlı İsa Əliyev söyləmişdir.
125. Abdullazadə N.Ə., Qurbanov V.T., Həsənov F.N. İfadə yazı mətnləri. Bakı, 2006.
126. Masallı folklor örnəkləri. 1-ci kitab. Bakı: Elm və təhsil, 2013.
127. Azərbaycan folkloru antologiyası. XXI kitab (Qazax örnəkləri). Bakı, Elm və təhsil, 2012.
128. Borçalı folklor örnəkləri. 1-ci kitab. Bakı: Elm və təhsil, 2013.
129. Şəki folklor örnəkləri, 1-ci kitab. Bakı: "Nurlan" nəşriyyatı, 2014.
130. Masallı folklor örnəkləri. 2-ci kitab. Bakı: Nurlan, 2013.
131. Quba-Şabran folklor örnəkləri. 1-ci kitab. Bakı: Elm və təhsil, 2013.
132. AFA, VI kitab. Şəki folkloru, 3-cü cild. Bakı, Səda, 2002, 494 s.

133. Əli Şamil. Dədə Qorqudla bağlı rəvayətlər silsiləsindən. "Dədə Qorqud" jurn., sayı 4.
134. Əsatirlər, əfsanə və rəvayətlər. Bakı: Şərq-Qərb, 2005.
135. Rəvayəti filosof alim Telman Haqverdiyev Gədəbəy rayonunun Söyüdlü kəndinin qocaman sakini Rüstəm Əmirovdan qeydə alıb.

BAŞLIQLAR

Motivlərin mifoloji və ictimai semantikasi......................... 3
Azərbaycan əfsanə və rəvayətlərin motiv göstəricisi......... 15
Nəticə 117
Qaynaqlar 119